Het Zuiderzeefonds

De kerkelijke indeling

De Stichting Zuiderzeefonds is destijds door de Vereniging van Kerkvoogdijen opgericht. Het doel van de Stichting was gelden bijeen te brengen voor het bouwen van kerken en pastorieën in het droog te leggen Zuiderzeegebied. In een publicatie die destijds door het Zuiderzeefonds werd uitgegeven, komt o.a. de kerkelijke indeling ter sprake.
"Het uitgangspunt is dat het nieuwe gebied ingedeeld zal moeten worden bij de classes die daar het dichtst bij liggen. Met de Noordoostpolder wordt de zaak ingewikkelder, want die sluit zich naar de landzijde aan bij de provincies Friesland en Overijssel. Naar de uiterst westzijde, dus aan de oever van het IJsselmeer, komen precies de eilanden Urk en Schokland binnen de bedijking te liggen.

Ongeveer tweemaal zo groot als de zuidwestelijke of de noordoostelijke polder, zal de zuidoostelijke polder zijn, die zich naar de landzijde aansluit bij de Veluwe en een stukje van Utrecht, dus van Kampen naar Muiden.
Hier grenzen in kerkelijke zin aan dit nieuwe gebied drie provincies, namelijk Gelderland, Utrecht en Noord-Holland. Misschien ook dat men er de voorkeur aan wil geven om in sommige gevallen een op zich zelf staande nieuwe classis te maken", aldus een publicatie van het Zuiderzeefonds aan het eind van de jaren twintig.
Het was eerst in 1990 dat de installatie plaatsvond van de nieuwe Hervormde classis Flevoland. Het bestuur van de Hervormde synode besloot in 1987 tot instelling van deze classis.

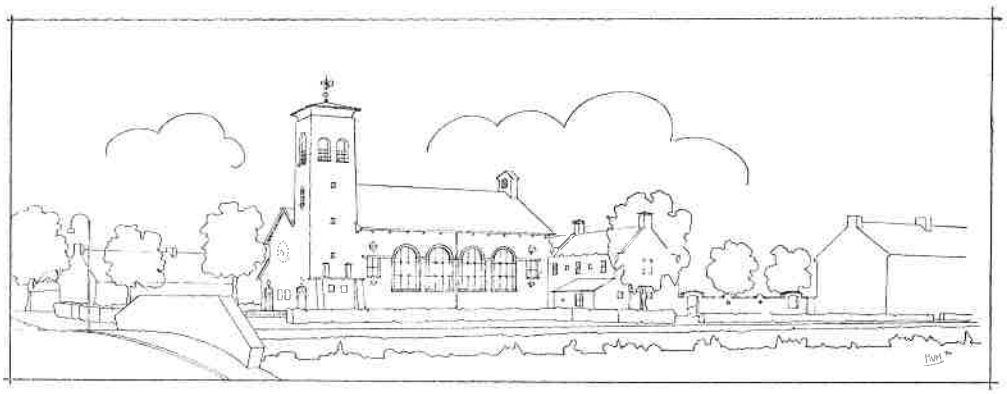

Plan nieuw kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Emmeloord.

Bestuur Stichting Zuiderzeefonds

Tijdens de hoofdbestuursvergadering van 6 juli 1927 werd o.m. gesproken over de samenstelling van het bestuur van de Stichting Zuiderzeefonds. Prof. dr. Slotemaker de Bruïne had zich bereid verklaard het voorzitterschap op zich te nemen. Verder werd gedacht aan een comité van aanbeveling en een erecomité bestaande uit de commissarissen der Koningin voorzover men lid was van de Ned. Hervormde Kerk. Voorts werd gedacht om Prinses Juliana als beschermvrouwe van de Stichting Zuiderzeefonds te vragen.

Ds. mr. Bartels had het gehele plan bedacht. Hij achtte het van belang dat ook de Vereniging van Protesterende Kerkvoogdijen in het bestuur van de Stichting Zuiderzeefonds vertegenwoordigd zou zijn.
De voorzitter moest van deze vereniging, waarvan de leden zich verbonden voelden door het protesteren tegen het synodaal reglement, niets hebben. De heer Van Voorst Van Beest was het met de voorzitter eens. Deze protesterende vereniging had naar zijn mening geen enkel positief doel voor ogen.
Na een korte discussie werd besloten een kerkvoogd in het bestuur van de Stichting Zuiderzeefonds te benoemen, die deel uitmaakt van een kerkvoogdij die bij de protesterende vereniging is aangesloten.

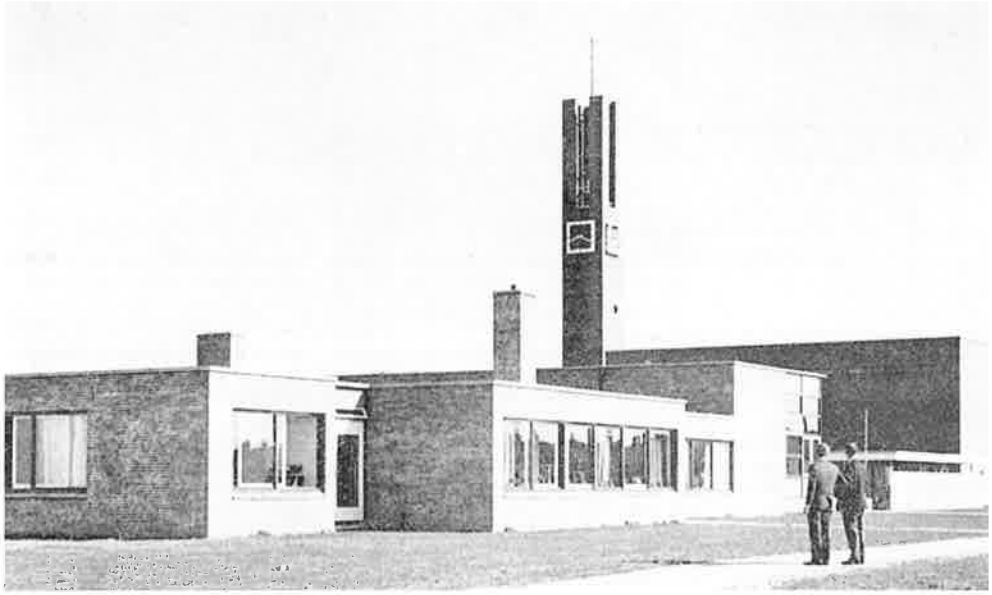

Hervormde kerk te Dronten (1969).

Startkapitaal

De opbrengst van een collecte, die op 13 mei 1927 in de Domkerk te Utrecht gehouden werd en waarbij prof.dr. J.R. Slotemaker de Bruïne een inleiding hield over de taak van de Kerk in het droog te leggen Zuiderzeegebied, bedroeg *f* 134,--. Dit bedrag werd aan de Stichting Zuiderzeefonds overgedragen en dat was het startkapitaal van de Stichting.

Aanpakken

Kort na de oprichting gaf het Zuiderzeefonds een brochure uit, die bedoeld was om de belangstelling bij de kerkvoogdijen en kerkenraden op te wekken om toch vooral regelmatig ten bate van het Fonds te collecten.
"Uit maatschappelijk oogpunt zal een groot werk als de afsluiting en drooglegging van de Zuiderzee op geheel het leven van ons volk een aanzienlijke invloed hebben. Verwacht mag worden dat daardoor nieuw leven zal worden gebracht in de handel, de nijverheid en de landbouw. Bovendien echter is het mogelijk dat er een nieuwe energie over ons volk komt, omdat het ziet, dat het werkelijk tot grote krachtsinspanningen in staat is.
In zekere zin kan dit ook met de kerk het geval zijn, mits zij haar roeping verstaat. Als

Kerkgebouw Almere Stad "De Lichtboog" (1985).

wij door een diepe bezinning van deze roeping tot werkelijke daden kunnen komen ten behoeve van het nieuwe gebied, dan zal daarvan iets positiefs uitstralen, waarmee de gehele Nederlandse Hervormde Kerk haar voordeel kan doen", aldus een oproep van het toenmalige bestuur van de Stichting Zuiderzeefonds.

KERKBOUW

Direct nadat de Stichting in 1928 met haar werkzaamhedenwas gestart, werd een begin gemaakt met het bijeen brengen van gelden voor de kerkbouw in de Wieringermeer. Vervolgens werd de actie geheel geconcentreerd op de Noordoostpolder. Nadat in 1962 de elfde en tevens laatste kerk in de Noordoostpolder in gebruik was genomen, werd in maart 1963 de eerste kerk in Oostelijk Flevoland aanbesteed.

Later kwam de gezamenlijke kerkbouw met de Gereformeerden en Rooms-Katholieken. Dat gebeurde in de Flevopolders. In totaal is er door de Stichting Zuiderzeefonds een bedrag van bijna *f* 2,3 miljoen uitgekeerd. Het zijn ongeveer 30 kerken die van de Stichting Zuiderzeefonds subsidies ontvingen.

In 1992 constateerde het bestuur van de Stichting Zuiderzeefonds dat die aparte taak, die het Zuiderzeefonds had, namelijk kerkbouw in nieuwe gemeenten stimuleren, ten einde liep. Het aanwezige saldo van circa *f* 300.000,-- met de gehele administratie werd aan de Generale Financiële Raad overgedragen.

Samen op Weg (SoW)

In de jaren zestig ontwikkelde zich binnen de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland een beweging ("De Achttien") die tot éénwording van beide kerken opriep.

Wederzijds respect

Op de algemene vergadering van 13 mei 1972 besteedde de Vereniging van Kerkvoogdijen aandacht aan deze ontwikkeling die bekend is geworden als Samen-op-Weg.
Over dit onderwerp werden inleidingen gehouden door ds. H.B. Oosthoek, Hervormd predikant en ds. R. Kiers, Gereformeerd predikant, over de samenwerking tussen Hervormden en Gereformeerden in Oostelijk Flevoland.
"De bewoners van het nieuwe land stonden voor de taak er samen wat van te maken of er in afzondering of verzuiling niets van te maken. Gevolg in de beginperiode: vrijwel alleen algemene verenigingen, waar ieder zich thuis kon voelen. Maar algemeen betekent niet neutraal, want voor ieders overtuiging is ruimte en respect.
Ontmoeting van kerkleden in dit klimaat leidt tot ontmoeting van plaatselijke kerkelijke gemeenten. Het gaat er om er samen wat van te maken of er misschien wel niets van te maken" aldus enkele stellingen voor de referaten van de beide predikanten over "Samen op Weg".

Handreiking voor samenwerking op plaatselijk vlak

In "De Kerkvoogdij" van december 1977 verscheen van de hand van ds. B.J. Aalbers, secretaris van de Raad van Deputaten Samen op Weg, een artikel over de samenwerking op plaatselijk vlak. Dat gebeurde naar aanleiding van een besluit van de synodes van de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland, waarin zij een stimulans gaven voor het zoveel mogelijk gelijktrekken van regelingen die in beide kerken nog verschillend zijn. Deze opdracht van de synodes kwam op het volgende neer:

a. bestudering van de verschillende structuren van het financieel beheer van de kerken op landelijk en plaatselijk niveau en het zoeken naar een congruente beheersvorm;
b. advisering op financieel en technisch gebied van gemeenten, waar een vorm van samenwerking is bereikt;
c. het zoeken naar een oplossing of het ontwerpen van een interim-regeling waardoor bij het beroepen van een predikant de financiële voor- en nadelen bij de keuze van de predikant geen rol behoeven te spelen;
d. het zoeken naar een coördinatie van quota en collecten in beide kerken met name ten dienste van die gemeenten die de onder b. bedoelde samenwerking hebben bereikt.

Deze vier punten werden aan een werkgroep voor verdere studie door de beide synoden gegeven.

Kerkgebouw van de Protestantse gemeente te Nuenen c.a.

Drie stadia van samenwerking

Tijdens de algemene vergadering van 20 mei 1978 hield de toenmalige preses van de generale synode, ds. G. Spilt, een inleiding over "Samen op Weg". In zijn stellingen noemt ds. Spilt dat er plaatselijk drie stadia van samenwerking zijn:

a. af en toe een gemeenschappelijke kerkdienst;
b. van daaruit ook gemeenschappelijke kerkenraadsvergaderingen, vertegenwoordiging in elkaars hoorcommissies, het gezamenlijk verrichten van pastorale, diaconale en apostolaire taken en gezamenlijke geldwerving;
c. een "bredere samenwerking", waarbij gemeenschappelijke kerkdiensten regel zijn en catechese en pastoraat gezamenlijk worden verzorgd en dat beide gemeenten gezamenlijk gebruik kunnen maken van de diensten van één of meer predikanten.

Kerkvoogdelijk betekent een en ander dat de in beide kerken verschillende regelingen voor het financieel beheer naar elkaar toegebogen dienen te worden. De werkgroep "Organisatie en financiën" heeft daartoe als opdracht o.a. "het zoeken naar een congruente beheersvorm in beide kerken", aldus ds. Spilt in één van zijn stellingen over het Samen-op-weg-proces.

Ontwerp-regeling

Een aantal voorstellen om Samen op Weg-gemeenten in staat te stellen van de bestaande kerkordelijke regelingen af te wijken, is in september 1984 in de classicale vergaderingen besproken. Daarbij was geen concept-beheersregeling beschikbaar voor gefedereerde Hervormde gemeenten en Gereformeerde kerken. Die kwam pas in de classicale vergaderingen van januari of februari 1985 aan de orde.
Met het oog daarop is de concept-beheersregeling in "De Kerkvoogdij" van oktober 1984 opgenomen, zodat alle colleges van kerkvoogden daarvan kennis konden nemen.
In het hoofdbestuur van de Vereniging wordt verschillend over dit concept gedacht. Daarom belegde het hoofdbestuur een bijeenkomst met de besturen van de provinciale afdelingen over deze materie. Mede op grond van hetgeen daar besproken zal worden, zal het hoofdbestuur zijn standpunt bepalen, aldus de aankondiging.

In staat van hereniging

Op 14 november 1986 was het dan zover. De gemeenschappelijke vergadering van de synoden van de Nederlandse Hervormde Kerk en van de Gereformeerde Kerken in Nederland spraken op die dag uit zich te bevinden *in staat van hereniging.*
"Nu is de fase aangebroken van opbouw van een organisatiestructuur waar binnen de toekomstige herenigde kerk zal kunnen functioneren. Daarbij speelt het beheersaspect een aanzienlijke rol.
Een flinke aanzet daartoe werd gegeven met de synodale bespreking van de Schets 1986 voor de toekomstige vormgeving van de herenigde kerk. Een daarvoor in het leven geroepen werkgroep toekomstige vormgeving SoW schildert in dit stuk de contouren van een toekomstig organisatie- c.q. vormingsmodel.
Te zijner tijd zullen alle organen van onze kerk ruimschoots gelegenheid krijgen zich over de toekomstige vormgeving uit te spreken, ook waar het gaat om het beheer op plaatselijk vlak.
Het is zaak ons daarop terdege voor te bereiden. Ons maandblad zal daartoe ruime aandacht besteden aan alle vragen waarvoor wij als kerkvoogden komen te staan," zo besluit de voorzitter van de Vereniging, mr. J.A. van Riessen, zijn voorzitterskolom van december 1986.

Discussienota over nieuwe aanzet SOW

In zijn vergadering van 9 juni 1990 besloot het hoofdbestuur van de Vereniging een commissie samen te stellen die als opdracht kreeg een studie te wijden aan een aantal ideeën met betrekking tot de nieuwe structuur voor de toekomstige kerk. Dat was noodzakelijk omdat het SoW-proces, zoals zich dat in de toen manifesterende ideeën- en gedachtenvorming voltrok, voor veel mensen ondoorzichtig bleek te zijn.

Onder leiding van de oud-voorzitter van de Vereniging, de heer dr. W.J. Diepeveen, heeft deze commissie studie verricht waarna zij een discussienota uitbracht waarover het hoofdbestuur in zijn vergadering van 2 maart 1991 uitvoerig gesproken heeft.

Het interieur van de "De Ontmoetingskerk", de nieuwe Protestantse kerk te Geleen.

Om een denkproces op gang te brengen, besloot het hoofdbestuur deze nota, die waardevolle suggesties bevatte, aan de Algemene Kerkvoogdijraad en aan de redactie van "De Kerkvoogdij" aan te bieden.
Gelet op het grote belang van de inhoud van deze discussienota, besloot de redactie deze nota in haar geheel op te nemen in "De Kerkvoogdij" van april, mei en juni 1991.

De Verenigde Protestantse Kerk in Nederland

Voor de in 1993 gehouden gezamenlijke vergadering van de generale synodes van de drie kerkgenootschappen die "Samen op Weg" gaan, te weten:
— de Nederlandse Hervormde Kerk;
— de Gereformeerde Kerken in Nederland; en
— de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden;
stond de tekst voor de concept-kerkorde geagendeerd.

In het eerste concept dat in het najaar 1992 uitkwam, was opgenomen dat de zorg

voor de financiële zaken van de gemeente bij de kerkenraad zou berusten. Naar aanleiding van een door een studiecommissie van de Vereniging uitgebracht advies, stelde het hoofdbestuur in het voorjaar van 1993 een aantal wijzigingen voor die inhoudelijk ook door de Algemene Kerkvoogdijraad werden overgenomen.
Het betrof een verduidelijking van wie er vanuit de kerkenraad met de uitvoering van beheerszaken belast zijn. Daarnaast werd door het hoofdbestuur voorgesteld het concept-artikel zodanig te wijzigen dat de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de beheerders als college beter wordt benadrukt.

"Op het eerste gezicht lijkt het erop dat de werkgroep, die begin september 1993 de concepttekst voor een nieuwe kerkorde presenteerde, aan een groot deel van de bezwaren die de Vereniging in haar reactie verwoord heeft, tegemoet is gekomen. Wat de eigen positie van het beheerscollege ten opzichte van de kerkenraad betreft, lijkt dit nog niet voldoende geschied. De komende tijd zal het hoofdbestuur studie verrichten naar de nieuwe concept-kerkorde en de toelichting die daarop gegeven is.
Wanneer daartoe aanleiding bestaat, zal het hoofdbestuur zijn invloed aanwenden om te bereiken dat in de nieuwe kerk een vorm van plaatselijk bestuur en beheer wordt ingevoerd die geheel overeenkomt met die, welke in maart 1991 door de Hervormde synode aangenomen is en op 1 januari 1992 in werking is getreden.
Een verdere uitholling van de positie van het college van kerkvoogden acht het hoofdbestuur onaanvaardbaar", aldus de voorzitter van de Vereniging, mr. J.A. van Riessen, in zijn voorzitterskolom in "De Kerkvoogdij" van oktober 1993.

Extra Hervormde synodevergadering over Samen-op-Weg

De Hervormde synode kwam van 15 t/m 17 juni 1995 in een extra zitting te Driebergen bijeen. De gang van zaken rondom het Samen-op-Weg-proces, dat in een impasse verzeild was geraakt, nam een groot gedeelte van de agenda in beslag. Op die synodevergadering werd op advies van de Commissie voor Kerkordelijke Aangelegenheden (KOA) besloten een verenigingsbesluit tot vereniging van de kerken te nemen met twee-derde meerderheid. Dat was ook het geval toen de huidige kerkorde (1951) werd aanvaard.
De synode besloot uiteindelijk met 36 stemmen voor en 32 tegen dat er een gekwalificeerde meerderheid, in casu twee-derde meerderheid, nodig is bij het verenigingsbesluit.

Verhouding kerkenraad en kerkrentmeesters aanvankelijk niet goed geregeld

In de concept-teksten voor een kerkorde ten behoeve van de Protestantse Kerk in Nederland, is ook de relatie bestuur/beleid en beheer weer uitvoerig aan de orde geweest. Het blijkt dan dat het beleid op het gebied van beheer een moeilijke en ingewikkelde materie is. De Werkgroep Kerkorde, die de ontwerpteksten voor de kerkorde opstelde, heeft dat als zodanig ervaren. Dat was ook goed te merken want de teksten die zij in het voorjaar van 1996 aanbood, rammelden hier en daar.

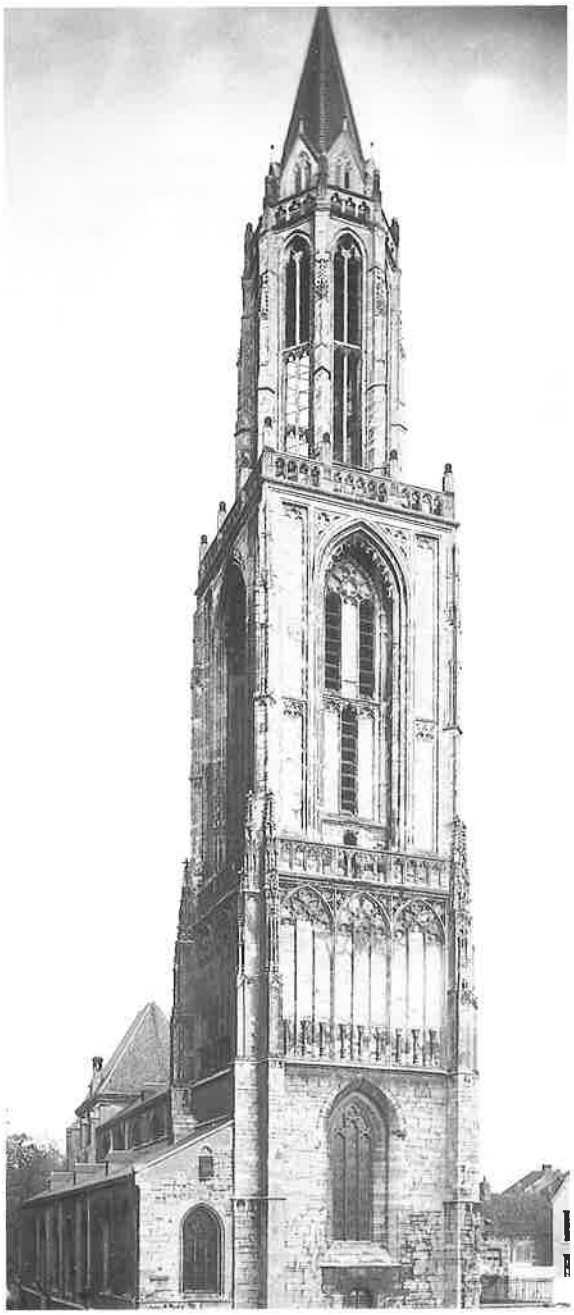

St. Janskerk te Maastricht waarin sinds 1987 erediensten worden gehouden door de Reformatorische Kerkgemeenschap te Maastricht.

Het hoofdbestuur, dat overigens waardering heeft voor het werk van de Werkgroep Kerkorde, plaatste een aantal kritische kanttekeningen bij de ordinanties waar over de taken en bevoegdheden van kerkenraad en de onderscheiden colleges, zoals die van het college van kerkrentmeesters, gesproken wordt. Deze zijn in de ordinanties slecht geregeld.
Het beheersaspect is te belangrijk en van te grote invloed op het functioneren van de kerkenraad in zijn geheel, om daaraan voorbij te gaan.

In een gesprek met het Moderamen van de generale synode sprak het hoofdbestuur zijn verontrusting hierover uit, waarvoor het Moderamen begrip toonde. Dat leidde ertoe dat eind 1996 onze Vereniging en de Algemene Kerkvoogdijraad, die eveneens deze mening was toegedaan, met de Werkgroep Kerkorde de breed gedragen ideeën kon toelichten. Kort daarna verscheen van de hand van de Werkgroep Kerkorde een herziene versie van de concept-ordinanties, waarbij het hoofdbestuur met dankbaarheid constateerde dat de aangedragen wijzigingsvoorstellen, zowel door de Werkgroep Kerkorde als door de triosynode, in belangrijke mate waren gehonoreerd.

Kerk *in* Balans

Tijdens de algemene vergadering van de Vereniging op 12 april 2003, hield dr. P. van den Heuvel,

de bekende kerkordespecialist van de Nederlandse Hervormde Kerk, een inleiding met als titel "Kerk *in* Balans". Hij gaf daarbij informatie over de vereniging van de Samen-op-Weg-kerken, over wat dit voor gevolgen heeft voor de plaatselijke gemeenten en in het bijzonder voor het beheer.
Hij stelde o.a. dat in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) de verantwoordelijkheid van de kerkenraad en die van het college van kerkrentmeesters *in balans* zijn gebracht. De zorg voor het beheer is een ambtelijke taak en daarin heeft het college van kerkrentmeesters een eigen verantwoordelijkheid.
In de kerkorde van de PKN is het bovenplaatselijk toezicht beperkt tot het hoogst noodzakelijke. Daarmee zijn de eigen verantwoordelijkheid van de plaatselijke gemeente enerzijds en de zorg van de kerk voor de gemeenten anderzijds, beter *in balans* gebracht.
De zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente mag niet worden verward met 'zelfbeschikkingsrecht'. Terecht wordt de prioriteit gelegd bij de plaatselijke gemeente, want daar klopt het hart van het kerk-zijn. Maar *de balans* tussen kerk en gemeenten wordt verstoord als de betekenis van 'de kerk als geheel' uit het oog wordt verloren, aldus dr. Van den Heuvel in enkele stellingen.

Werkgroep Kerkorde SOW komt tegemoet aan bezwaren

De Werkgroep Kerkorde van de SOW-Kerken is tegemoet gekomen aan een aantal bezwaren van enkele kerkelijke gemeenten tegen onderdelen van de Protestantse Kerk in Nederland. Dat blijkt uit de voorstellen zoals de door de Werkgroep gedaan zijn in het kader van de definitieve versies van enkele overgangsbepalingen.
De Werkgroep heeft de binnengekomen reacties op de betreffende teksten gewogen

De preses van de Hervormde synode, ds. A. W. van der Plas, in gesprek met enkele synodeleden tijdens de pauze op de synodezitting van 12 december 2003.

en op een aantal punten wijzigingen voorgesteld. De meest ingrijpende wijzigingen betreffen de rol van het Regionaal College voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB).
De Werkgroep heeft de indruk gekregen dat deze RCBB's de bevoegdheid zouden hebben zich uit te spreken voor het beleidsplan van een gemeente. De werkgroep heeft nadrukkelijk geformuleerd dat dit niet de bedoeling is. Met name door de Gereformeerde kerken was hier tegen ernstig bezwaar gemaakt. Wel blijft een RCBB de bevoegdheid houden om een gemeente de toestemming te weigeren verplichtingen aan te gaan met grote financiële gevolgen.

HET VERENIGINGSBESLUIT

"Vandaag zal een historische beslissing genomen worden, want hoe de besluitvorming ook zal zijn, de beslissing die de synode neemt, is van grote betekenis voor het geheel van de Nederlandse Hervormde Kerk en voor andere partners in het Samen-op-Weg-proces", zo begon de preses van de Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, ds. A.W. van der Plas, zijn openingstoespraak op de synodevergadering, die op 12 december 2003 plaatsvond in de Jacobikerk te Utrecht.

"Velen hebben met verlangen naar deze dag uitgezien. Zij hebben iets meegevoeld van wat de Achttien vervulde toen zij op Pinksteren 1961 een oproep tot éénwording lieten uitgaan.
Er zijn ook andere stemmen van hen die deze dag met grote zorg tegemoet hebben gezien. Tijdens heel het proces van meer dan veertig jaar zijn bezwaren geuit tegen de koers die de synode had gevolgd. Deze bezwaren zijn verschillende keren besproken en de synode heeft telkens gezocht naar wegen om hieraan tegemoet te komen en het belijdend karakter van de verenigde kerk te verduidelijken. Want één ding mag duidelijk zijn: wij willen elkaar niet kwijt. We vragen elkaar om samen op te trekken naar de toekomst, omdat we geroepen zijn anderen te dienen met wat de Heere ons heeft gegeven. Het moderamen heeft in de afgelopen maanden talrijke gesprekken gevoerd en zich afgevraagd hoe wij elkaar kunnen vasthouden. In dat kader is onder meer de handreiking en de verklaring van 'Verbonden met het Gereformeerd belijden' opgesteld.
De voortgaande bezinning heeft geleid tot een voorstel dat vandaag met instemming van het triomoderamen aanvullend op het besluitvoorstel aan u als synode wordt voorgelegd.

Wij staan vandaag voor een historische beslissing in het leven van onze kerk. Die beslissing wordt door u als leden van de synode en afgevaardigden van de classes van onze kerk genomen, zonder last of ruggespraak. Wij zijn als ambtsdragers bijeen, biddend om het licht en de leiding van de Heilige Geest. We nemen ons besluit luisterend naar elkaar en naar wat ons is aangereikt vanuit de gemeenten en vanuit de classes van de kerk. Maar er is meer. We mogen ons bij onze beraadslagingen verantwoordelijk weten voor hen die daarover grote zorgen hebben. Ik hoop dat we met

De Hervormde synodepreses, ds. A. W. van der Plas, ondertekent op 30 april 2004 de akte van de Kerkvereniging.

elkaar in gesprek zullen zijn vanuit de gezamenlijke verbondenheid door het geloof in de Koning van de Kerk. Dan hebben we een open oor voor elkaar en proberen we van harte staande in de huidige Nederlandse samenleving het goede voor het geheel van de Kerk te zoeken".

Hierna volgde een uitvoerige discussie waarbij diverse synodeleden moties indienden. Vervolgens vond er een stemming plaats over het Besluit tot vereniging van de drie Samen-op-Weg-Kerken. Tegen dit besluit stemden 24 synodeleden (ofwel 32 pct.) en vóór 51 synodeleden (68 pct.) zodat het voorstel om te komen tot een kerkvereniging met iets meer dan twee-derde meerderheid is aangenomen.

In zijn slotwoord sprak de synodepreses als volgt: "Dit is een besluit dat door velen wordt bejubeld, maar dat door anderen met pijn in het hart wordt ervaren, omdat zij de kerkvereniging niet hebben begeerd. Maar ook in de Protestantse Kerk in Nederland kan de identiteit van de eigen plaatselijke gemeente behouden blijven. Van bovenaf, dus vanuit de synode, zal er niets dwingends aan de gemeenten worden opgelegd, waardoor zij hun eigen identiteit zouden verliezen. Hiertoe biedt de kerkorde alle ruimte.

Ik vraag heel de kerk dan ook met nadruk om de eenheid te bewaren en het geloofsgesprek voort te zetten. Waar gedreigd wordt met scheuring, roep ik alle leden en in het bijzonder de ambtsdragers op tot voortgaande bezinning. Wij zijn gezamenlijk geroepen naar elkaar om te zien", aldus ds. A.W. van der Plas aan het einde van deze synodevergadering van de Nederlandse Hervormde Kerk.

Ondertekeningsbijeenkomst PKN op 30 april 2004

Op 30 april 2004 werd, zoals dat gebruikelijk is, in geheel Nederland Koninginnedag gevierd. Een aantal mensen trok die dag naar het Centrum Hydepark te Doorn, waar de Hervormde synode steeds haar vergaderingen hield, om daar een bijzondere gebeurtenis mee te maken, namelijk het ondertekenen door de voorzitters van de drie Samen-op-Weg-kerken van de notariële akte van de kerkvereniging.

Na enkele korte toespraken door de drie synodevoorzitters, introduceerde notaris mr. H.J. Steinfort de akte, waarna ondertekening plaatsvond door de presides en scribae van de drie SoW-Kerken. Met deze ondertekening van de akte gaat het vermogen van de drie afzonderlijke kerken over naar de Protestantse Kerk in Nederland. Hiermee is de Protestantse Kerk in Nederland niet alleen kerkrechtelijk de voortzetting, maar ook civielrechtelijk de rechtsopvolger van de drie kerken.

Tenslotte kreeg de Hervormde synodepreses, ds. A.W. van der Plas, het woord die namens de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk een drietal dankbetuigingen uitsprak tot resp. de heren mr. A. Rigters, dr. P. van den Heuvel en mevr. mr. T. Willemze. Voor hun bijzondere verdiensten, verricht voor de Nederlandse Hervormde Kerk, besloot het moderamen hen de zilveren legpenning toe te kennen.

De Vereniging volgt de Kerk

Periodiek overleg tussen VVK en LVCB

Sinds verschillende jaren vindt er periodiek overleg plaats tussen een delegatie van het dagelijks bestuur van onze Vereniging en een afvaardiging van het bestuur van het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB). Op deze bijeenkomsten worden verschillende zaken besproken waarmee beide organisaties regelmatig te maken hebben.

Tijdens het overleg dat in oktober 1997 met het Landelijk Verband werd gehouden, is de wens uitgesproken om de komende jaren deze samenwerking te gaan intensiveren. De bedoeling is de ontwikkelingen in het verenigingsproces van de landelijke kerken nauwlettend te volgen en daarop in te spelen, als verenigingen die een gelijksoortig belang dienen. Dat is van grote betekenis, want dit versterkt de invloed van de beheerssector bij de beleidsvoorbereiding in de bovenplaatselijke organisatie van de toekomstige Protestantse Kerk in Nederland. Een intensievere samenwerking tussen de Vereniging van Kerkvoogdijen en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer, is de beste garantie dat ook het beheer in de toekomstige kerk op een zodanige wijze wordt geregeld, dat dit beheer ten dienste kan staan van de gemeenten en de kerk in haar geheel.

Samenwerkingsovereenkomst

De samenwerking tussen beide verenigingen zet zich daarna voort. Naast de jarenlange vorm van dienstverlening in het kader van de materiaalverstrekking voor de actie Kerkbalans, neemt de samenwerking in het kader van participatie bij diverse overlegsituaties (predikanten, kerkelijke medewerkers, quotum, e.d.) toe. Beide verenigingen hebben zich intensief beziggehouden met de ontwerp-ordinanties voor de kerkorde voor de beoogde Protestantse Kerk in Nederland.
Op een vergadering van beide besturen die op 17 maart 1999 plaatsvond, werd een overeenkomst getekend waarin de reeds bestaande samenwerking formeel werd bekrachtigd en waarin tevens werd aangegeven hoe de besturen zich voornemen die samenwerking in de toekomst nog verder te verstevigen.

Bijeenkomst met provinciale afdelingen en LVCB

Op 30 oktober 1999 vond de jaarlijkse bijeenkomst plaats tussen het hoofdbestuur van de VVK en de vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen. Hierbij was ook een delegatie van het bestuur van het Landelijk verband van Commissies van Beheer (LVCB) vertegenwoorigd. Van de zijde van het bestuur van het LVCB werd door de heer E. Wiersema, voorzitter van het LVCB, meegedeeld hoe de organisatie van het LVCB in elkaar zit. Maandelijkse bestuursvergaderingen, een algemene vergadering en in het najaar een aantal streekvergaderingen, die goed bezocht worden.
Van de zijde van de VVK werd meegedeeld dat elke afdeling een voor- en najaarsvergadering houdt. Afhankelijk van de activiteiten die zich in de kerk op het beheersge-

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

De Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer van de Gereformeerde Kerken in Nederland

overwegende dat:

* de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden in SOW-verband samenwerken;
* sprake is van de ontwikkeling van een geïntegreerde bovenplaatselijke arbeidsorganisatie die volgens de huidige planning eind 1999 van start zal gaan;
* bestuurlijk ten behoeve van die arbeidsorganisatie sprake zal zijn van een structuur waarbinnen beleid zal worden ontwikkeld op het werkterrein van het kerkrentmeesterschap onder goedkeuring c.q. met instemming van de Generale Raad voor Facilitaire Zaken en de daaraan gekoppelde commissies;
* het bij voortgaande ontwikkeling naar een toekomstige Samen-op-Weg kerk van belang is tot tijdige afstemming te komen van het beleid van onze verenigingen, die zich ten doel stellen om de belangen van het beheer in de plaatselijke gemeenten en kerken te behartigen;

komen vervolgens overeen dat:

1. de thans reeds bestaande samenwerking zal worden geïntensiveerd en over onderwerpen van gemeenschappelijk belang zo enigszins mogelijk gemeenschappelijk naar buiten zal worden getreden;
2. nadrukkelijke betrokkenheid bij de ontwikkeling van beleid inzake het plaatselijk beheer zal worden geclaimd bij de trio-synode;
3. de verenigingen gezamenlijk zullen bijdragen aan de totstandkoming van dit beleid;
4. de uitvoering van dit beleid afhankelijk zal zijn van de daarvoor beschikbaar te stellen mensen en middelen, de beschikbaarheid van vrijwilligers en de prioriteit die door de leden der verenigingen aan de uitvoering wordt gegeven;
5. de verenigingen er voorts naar streven de behartiging van belangen van het plaatselijk beheer meer gemeenschappelijk in te richten;
6. wordt nagegaan of en onder welke condities de maandbladen van de verenigingen, te weten "De Kerkvoogdij" en "Administratie en Beheer", kunnen opgaan in één nieuw orgaan;
7. een gezamenlijke commissie de besturen nader zal adviseren over de wijze waarop het vorenstaande het beste kan worden geconcretiseerd;
8. over de samenwerkingsresultaten aan de leden wordt gerapporteerd.

Aldus overeengekomen te Amersfoort op 17 maart 1999.

Het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen

voorzitter

secretaris

Het bestuur van het Landelijk Verband van Commissies van Beheer

voorzitter

secretaris

De voorzitters van VVK en LVCB, van links naar rechts de heren mr. J.A. van Riessen en E. Wiersema, feliciteren elkaar met de samenwerkingsovereenkomst tussen beide verenigingen.

bied afspelen, worden er in bepaalde afdelingen regio-bijeenkomsten gehouden. Naast de algemene vergadering, die jaarlijks in april wordt gehouden, vergaderen dagelijks- en hoofdbestuur vier maal per jaar (maart, mei/juni, september en november/ december). In het najaar komt een delegatie van het hoofdbestuur met de vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen bijeen.

De Kerk volgen

Vanzelfsprekend wordt het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen kritisch in deze tijd gevolgd, met name door diegenen die van een beoogde kerkvereniging niets moeten hebben. De voorzitter van de VVK, de heer drs. G. van Soest, is daarin erg duidelijk. "Wij gaan niet voor de muziek uitlopen, maar wij volgen de kerk. Dat is het meest zuivere wat we als vereniging kunnen doen. Natuurlijk hebben we als individuele hoofdbestuursleden best een eigen mening over "Samen-op-Weg" en die zal echt niet bij iedereen gelijk zijn. Maar één ding staat vast: wanneer wij, zoals wij steeds stellen, dienstbaar willen zijn aan de kerk, dan betekent dit dat wij de kerkelijke lijn, de kerkelijke weg moeten volgen. Wanneer die weg duidt op een vereniging van kerken, waarover sinds vele jaren gesproken wordt, dan behoort onze Vereniging die weg te volgen en op basis daarvan haar toekomstig beleid uit te zetten", aldus de heer Van Soest.

Onderzoek naar fusie VVK en LVCB

Toen het begin 2003 duidelijker werd dat de Samen-op-Weg-Kerken op 12 december 2003 het verenigingsbesluit zouden nemen, besloten VVK en LVCB hun positie in dat licht verder te bekijken. Dat gebeurde tijdens een conferentie die op 23 en 24 mei 2003 plaatsvond. Het dagelijks bestuur stelde het hoofdbestuur in zijn vergadering van juni 2003 voor om een projectgroep in te stellen die de volgende opdracht meekreeg "*Onderzoek de mogelijkheden, afhankelijk van de verenigingsdatum van de lan-*

delijke kerken, om uiterlijk 1 januari 2005 een nieuwe vereniging op te richten die flankerend aan de Protestantse Kerk in Nederland de stoffelijke aangelegenheden van de plaatselijke gemeenten en van de colleges van kerkrentmeesters in het bijzonder kan vertegenwoordigen. Werk een en ander uit, rekening houdend met de historische verworvenheden van de beide huidige verenigingen".

Er werd een Stuurgroep gevormd bestaande uit voorzitter, secretaris en penningmeester van beide verenigingen, met als adviseurs de directeur en de chef de bureau van het Centraal Bureau. De leiding van deze Stuurgroep is in handen gesteld van de heer D.G. Bijl uit Haastrecht. De heer Bijl, die o.m. voorzitter is van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving die sedert 1974 de landelijke geldwervingsactie Kerkbalans coördineert, verleende geheel belangeloos zijn medewerking hieraan. Verder werden er vijf projectgroepen gevormd die periodiek aan de Stuurgroep rapporteerden.

Besluiten op rapportages

Naar aanleiding van de verschillende rapportages door de Stuurgroep aan het hoofd-

De voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen, de heer drs. G. van Soest, tijdens de algemene vergadering van 17 april 2004 waar de leden van de Vereniging, na de tussenrapportage over het verloop van het onderzoek naar fusie, in de gelegenheid werden gesteld over dit onderzoek met het hoofdbestuur van gedachten te wisselen.

Na de inleiding tijdens de algemene vergadering op 17 april 2004 van de heer D.G. Bijl (midden) volgde er een pauze, waarvoor enkele 'rookliefhebbers' naar buiten gingen. Van links naar rechts de heren G.L. Westerveld (penningmeester VVK), D.G. Bijl, voorzitter van de Stuurgroep van het fusieproject en prof. ir. M.J.L. Tiernego, voorzitter van de afdeling Noord-Brabant-West van de VVK.

bestuur, vond besluitvorming plaats. Op advies van de Stuurgroep name het hoofdbestuur besluiten over o.a. de volgende zaken:

a. de getalsmatige verhouding in de samenstelling van het hoofdbestuur gebeurt op basis van 2/3 VVK en 1/3 LVCB, waarbij de voorzitter gedurende de eerste 10 jaar iemand van Hervormde huize zal zijn. In de statuten van de nieuwe Vereniging zal dit zorgvuldig worden vastgelegd;
b. het Centraal Bureau blijft in Dordrecht gevestigd;
c. de term "hoofdbestuur" zal ook voor de nieuwe vereniging worden gehanteerd omdat die het beste past bij de structuur van de nieuwe vereniging, die geheel gelijk is aan die van de huidige VVK; en
d. de provinciale organisatie, zoals die nu bij de VVK bestaat, zal in de nieuwe vereniging ongewijzigd worden voortgezet.

Leden geïnformeerd

Vrijwel direct nadat de kerken op 12 december 2004 het verenigingsbesluit genomen hadden, is de VVK met het LVCB aan de slag gegaan om een z.g. spoorboekje op te stellen waarin een aantal handelingen vermeld staat over de plaatselijk te ondernemen acties in het kader van de kerkvereniging, maar waarbij ook het tijdspad wordt aangegeven voor het onderzoek naar fusie tussen VVK en LVCB. De leden van de VVK zijn hiervan in januari 2004 in kennis gesteld.

Tijdens de algemene vergadering van de VVK, die op 17 april 2004 in "De Reehorst" te Ede plaatsvond, hield de heer Bijl, als voorzitter van de Stuurgroep, een inleiding over de voorstellen om te komen tot een fusie per 1 januari 2005 tussen VVK en LVCB. Naar aanleiding daarvan vond een gedachtenwisseling plaats, met als resultaat dat de algemene vergadering unaniem de voorstellen van het hoofdbestuur goedkeurde die in het kader van een onderzoek naar fusie met het LVCB zijn voorgelegd. Daarbij werd ingestemd met de intentie te komen tot een fusie van VVK en LVCB.

Het laatste traject was de buitengewone algemene vergadering die op 13 november 2004 in het Congres- en Vergadercentrum "Orpheus" te Apeldoorn werd gehouden. Tijdens het eerste gedeelte werden de huishoudelijke zaken behandeld. De leden van het LVCB kwamen op dezelfde locatie bijeen om soortgelijke huishoudelijke zaken af te wikkelen. Een stemming van de leden van de VVK wees uit dat de leden vrijwel unaniem (96 pct.) akkoord gingen met de statutenwijziging waarbij de Vereniging van Kerkvoogdijen verder gaat in de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer.
Tijdens dit gedeelte van de vergadering werd de voorzitter van de Vereniging, de heer drs. G. van Soest, tot erelid van de VVK benoemd.
Na dit huishoudeijk gedeelte werden de algemene vergaderingen van VVK en LVCB voortgezet onder leiding van de heer D.G. Bijl, die gastvoorzitter was.

Hierna volgde een digitale presentatie van de huisstijl van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk beheer (VKB) en van het nieuwe hoofdbestuur. Dit onderdeel werd afgesloten met een inleiding van de heer mr. P.A. de Lange, beoogd voorzitter van de VKB, die enkele beleidsuitgangspunten van de VKB nader toelichtte.
De gezamenlijke algemene vergadering werd onder het motto 'Zichtbaar en relevant" besloten met toespraken van de preses van de generale synode van de PKN, ds. G.J. Heetderks, en de voorzitter van het Economencollege van het Rooms Katholiek Kerkgenootschap in Nederland, de heer mr. J.M.Chr. Klok, die tevens voorzitter is van de Commissie Kerkelijke Gebouwen van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO-K).

De toekomst van de Vereniging van Kerkvoogdijen

In dit hoofdstuk gaf de heer J. van Vliet, lid van het hoofdbestuur van 1988 tot 2000 en destijds 2e secretaris van de Vereniging van Kerkvoogdijen, begin 1995, in de oorspronkelijke versie van dit gedenkboek, als volgt zijn visie op de toekomst van de Vereniging van Kerkvoogdijen.

De toekomst

"Het nadenken over de toekomst, die overigens al begonnen is, is een fascinerende bezigheid. Maar wat kunnen we er werkelijk over zeggen?
We kunnen wijzen op een aantal diepgaande en parallel verlopende ontwikkelingen die op alle niveaus tegelijk aan de gang zijn. De criminaliteit neemt toe, het traditionele gezin bestaat nauwelijks meer , de eens zo betrouwbaar werkende bureaucratieën haperen, de gezondheidszorg dreigt onder haar eigen gewicht in elkaar te zakken en de industriële economieën balanceren op de rand van de afgrond. Dit alles leidt er vaak toe dat we alleen maar oog hebben voor de stofwolken en het puin om ons heen.
En toch vormt deze sociale afbraak de ondergrond van een nieuwe beschaving. De overgangsperiode van de industriële samenleving naar een nieuw type samenleving, soms wel aangeduid als de derde-golf-samenleving, waar wij middenin zitten, wordt en zal worden gekenmerkt door een buitengewoon grote sociale ontreddering, door wilde economische schommelingen en rampen, politieke onrust, geweld, oorlog en dreiging daarmee. De botsing tussen twee beschavingen -de verdwijnende en de komende- leidt tot gigantische gevaren. Toch is het belangrijk te weten waarheen de hoofdstroom van de veranderingen ons leidt.

Twee dingen zijn daarin van essentiële betekenis:
1. De zelfwaardering van het individu; de grotere verscheidenheid van individuen; de grotere mate van individualiteit en zelfbepaling.
2. De grote snelheid waarmee historische veranderingen optreden.

Deze laatste factor maakt dat we anders naar de werkelijkheid leren kijken. Die werkelijkheid verandert en transformeert voortdurend. Beweging is de normale toestand. Niet de beheersing is interessant, maar de dynamiek. Het beeld dat wij van de dingen hebben, is permanent in beweging. De dingen die er nieuw bijkomen, integreren wij in de beelden die we al hebben tot een steeds veranderend beeld. Niet iedereen kan dit of doet dit. Mensen kunnen de snelle veranderingen niet bijbenen; mensen komen in een crisis. Mensen die dit wel kunnen en doen zijn mensen, wier houding niet door het verleden of het heden, maar door de toekomst bepaald wordt.

De toenemende betekenis van het individu, de individualisering is de andere door-

slaggevende onderstroom in de overgang van culturen die wij beleven. De individuele zelfwaardering werd weggedrukt in de industriële samenleving. Standaardisatie, specialisatie, synchronisatie en centralisatie waren sleutelwoorden. Maar door het wegebben van dit type samenleving wordt de individuele zelfwaardering en zelfbepaling een stuwende kracht. De samenleving gaat zich kenmerken door segmentatie, diversiteit, spreiding en deconcentratie en decentralisatie. Achter deze begrippen gaat een geweldige verandering schuil die duidt op schaalverkleining, minder massaliteit.

Zo ontstaat een samenleving, waarin mensen veel zelf doen, waarin een oneindig pluriforme cultuur opbloeit (denk alleen maar eens aan wat er op muziekgebied te koop is). De rol van de nationale staat neemt af. Het multi-nationale aspect neemt toe, maar tegelijk worden regio en stad belangrijker. De democratie van de 21e eeuw zal er zeker anders uitzien dan nu. We zullen van een vertegenwoordigende democratie steeds meer gaan naar een directe democratie. De diversiteit aan opvattingen neemt als gevolg van een demassificatie van de samenleving enorm toe. De algemene opvatting kan niet meer vertegenwoordigd zijn om de simpele reden dat die niet meer bestaat. Wat blijft er dan nog over van een op "vertegenwoordiging" gebaseerde democratie?

De terugkoppelingssystemen van algemene verkiezingen worden veel te grof. De toenemende verscheidenheid laat steeds meer minderheden zien, wier rol niet kan worden genegeerd. Het gezin is radicaal van karakter veranderd. Het gezin bestaande uit: echtgenoot-kostwinner, echtgenote-huisvrouw en een paar kinderen was het sociaal aanvaarde standaard-model. In Amerika paste enige jaren geleden nog maar 7 pct. van de bevolking in dit oude standaard-model. Zelfs als we werkende vrouwen en afwijkend kindertal meetellen, hoort? 7,5 pct. van de bevolking niet tot het standaardgezin. Allerlei vormen zijn ontstaan: alleenstaanden, samenwonenden in allerlei variaties, één-ouder-gezin, meer-ouder-families, enz., enz. Het standaard gezin van vroeger is er één van de vele geworden. De kern van de samenleving verschuift van het gezin naar het individu.

Wie dit alles op zich laat inwerken, ontdekt dat de schoksgewijs optredende veranderingen van vandaag niet voortkomen uit chaos en ook niet toevallig zijn, maar in werkelijkheid een scherp omlijnd en duidelijk herkenbaar patroon vormen met een cumulatief effect. Massaal is de afgelopen jaren het beginsel van de eigen verantwoordelijkheid, de zelfstandigheid van het individu, op basis van een op een breed front optredende demassificatie van de samenleving, tot een leidend beginsel van menselijk handelen geworden. De risico's van deze ontwikkeling zijn dat individualisering tot een egocentrisch beginsel, knokken voor eigen belangen, leidt en verwordt tot eigen-boontjes-dopperij. Maar waarom zouden er ook niet kansen liggen dat een toenemende beleving van eigen verantwoordelijkheid op het vlak van solidariteit tot een positiever uitkomst zal leiden dan in achter ons liggende perioden het geval was?

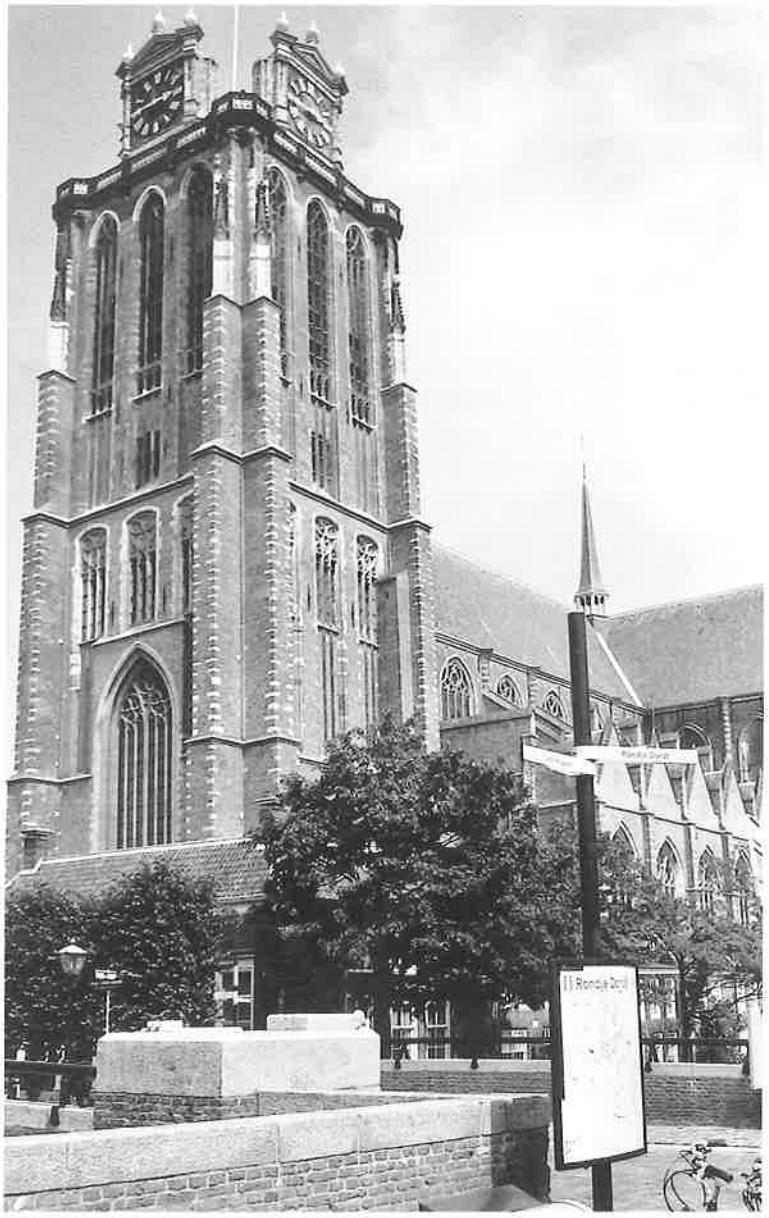

De Grote kerk van de Hervormde gemeente te Dordrecht.

De toekomst van de kerk

De poorten van het dodenrijk zullen Christus gemeente niet overweldigen (Matth. 16:18). Dit kan echter niet zomaar worden gezegd van de kerk als instituut. Zij lijkt wel op een zandfort aan het strand, dat overspoeld dreigt te worden door de opkomende vloed. De daling van het ledental gaat nog steeds door. Het gezag van de kerk op de samenleving is verdwenen. Het gezag van de kerk op haar eigen leden is tanende. Veel verwarring en onzekerheid. Deze ontwikkeling heeft alles te maken met de ontwikkelingen die hiervoor geschetst zijn. Het zijn immers de mensen die veranderen en dat houdt niet op bij de kerk. De kerk als instituut zal zich om te overleven, moeten aanpassen aan de ontwikkelingen die haar leden doormaken op straffe van te worden verzwolgen door de existentiële vloed die over onze samenleving gaat.

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Groot-Ammers.

De pluriformiteit in denken ook over geloofszaken, die al groot is, zal alleen nog maar toenemen. Synoden zullen steeds moeilijker en over steeds minder zaken voor alle leden met gezag kunnen spreken. Kerkenraden zullen steeds meer met zich mondig gedragende leden worden geconfronteerd. Dit vereist een andere manier van leiding geven aan de gemeente.

Deze ontwikkeling, tezamen met dalend ledental en afnemende financiële mogelijkheden, noopt tot een drastische beperking van de activiteiten van de landelijke kerk en een sterk benadrukken van de zelfstandigheid en de eigen vormgeving van het gemeente-zijn van de plaatselijke gemeente. De differentiatie in de aard en het type van plaatselijke gemeenten zal nog sterk toenemen. De verscheidenheid in identiteit van (wijk)gemeenten zal groeien. De schaalverkleining op lokaal vlak zal ook toenemen. Huisgemeenten, kleine gemeenten, "gewone" gemeenten, centrale gemeenten, streekgemeenten, zullen in een bonte mengeling voorkomen, met een accentverschuiving naar meer kleine gemeenten en huisgemeenten. Op het vlak van het beheer zal de flexibiliteit in aanpak moeten toenemen. Voor de groeiende veelvormigheid zullen telkens oplossingen op maat moeten worden bedacht. Om dit mogelijk te maken

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Hoogeveen.

zal de regelgeving geen keurslijf mogen aanleggen, maar juist terughoudend en flexibel moeten zijn. Beheersoplossingen zullen in toenemende mate niet meer autonoom op de kleinste schaal (huisgemeente, kleine gemeente) gevonden kunnen worden, maar op een grotere bestuurlijke schaal moeten worden aangepakt. Dus: schaalverkleining op het inhoudelijke vlak en schaalvergroting op beheersvlak. De kerk wordt over de volle breedte steeds meer naar de rand van de samenleving gedrukt. Op tal van plaatsen (met name in de groot-stedelijke agglomeraties) vallen gaten in de mogelijkheid om als kerk present te zijn. Meer solidariteit van gemeenten onderling om ook in deze gebieden toch nog diaconaal/missionair/pastoraal aanwezig te zijn, is nodig.

Het beeld van de kerk dat zich ontwikkelt, c.q. waarvan ik hoop dat het zich ontwikkelt, is dus een kerk die landelijk drastisch aan betekenis inboet (het kerkvoogdelijk quotum zal zeker met de helft omlaag moeten en kunnen), die plaatselijk steeds gedifferentieerder en pluriformer wordt en via verdergaande schaalverkleining present zal proberen te blijven in de lokale leefgemeenschappen, maar die voor beheerszaken steeds vaker op hoger schaalniveau oplossingen zal moeten genereren, ook in termen van onderlinge solidariteit, om de verscheidenheid op plaatselijk vlak blijvend mogelijkheden te bieden.

Er zijn nogal wat risico's die de tijdige realisatie van dit beeld bedreigen. De belangrijkste is ook hier de egocentrische denk- en handelwijze die helaas ook in onze kerk en in onze gemeenten te signaleren is. Laten we hopen en bidden dat Gods geest onze kerk en haar gemeenten zal doorwaaien om deze belemmeringen op te ruimen.

De toekomst van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk

De toekomst van onze Vereniging hangt ten nauwste samen met de toekomstige ontwikkeling van de Nederlandse Hervormde Kerk en in het verlengde daarvan van het SoW-proces.
Dit betekent daarom in het verlengde van hetgeen hiervoor is gezegd, dat het beleid van de Vereniging ongetwijfeld gericht zal blijven op afslanking van de landelijke organisatie van de kerk en in verband daarmee een verlaging van het kerkvoogdelijk quotum met een bedrag in de orde van grootte van 50 pct.

Het betekent tevens het inspelen op een grotere betekenis en zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente in al zijn groeiende verscheidenheid. Dit zullen wij in twee richtingen doen. Enerzijds door beïnvloeding van de regelgeving op dit punt. Te denken is hierbij aan de plaats die het college van kerkrentmeesters zal innemen in de plaatselijke gemeente en aan (een drastische beperking van) het toezicht op de plaatselijke gemeenten door meerdere vergaderingen. En anderzijds zal het zijn van een serviceinstituut ten dienste van de plaatselijke gemeenten nog sterker worden ontwikkeld dan in de achter ons liggende 75 jaar al het geval is geweest.

Dit zal zich o.a. kunnen uiten in:
— Advisering van plaatselijke gemeenten onder verantwoordelijkheid van de Vereniging van Kerkvoogdijen over gebouwen en orgels door een mogelijke uitbesteding van deze taak door de landelijke kerk aan onze Vereniging. Hiertoe zal een landelijk netwerk van Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen per provinciale afdeling worden nagestreefd onder coördinatie van onze Vereniging.
— Advisering ook met betrekking tot beheerszaken rondom SoW-ontwikkelingen aan plaatselijke gemeenten die daaraan behoefte hebben. Deze taak zal in goede en steeds intensiever wordende samenwerking met het Landelijk Verband van Commissies van Beheer van de Gereformeerde Kerken in Nederland moeten worden uitgeoefend.
— De plaatselijke gemeenten ten dienste staan in al die zaken die veranderen onder invloed van de maatschappelijke ontwikkelingen. Hierbij valt te denken aan het beheer van kerkelijke begraafplaatsen, tal van zaken op het gebied van het personeelsbeleid voor kosters, organisten en kerkelijke medewerkers, de ledenadministratie, de ontwikkelingen op het gebied van de informatica, verzekeringen, enz.

Uit het vorenstaande is reeds duidelijk geworden dat ik een toekomst zie voor de Vereniging van Kerkvoogdijen. Toch is het voortbestaan in de bestaande vorm niet vanzelfsprekend.

Kerkvoogdijen als zelfstandige instanties voor het beheer, komen in de kerkorde van de Nederlandse Hervormde Kerk van 1951 niet meer voor, al zijn in de oud-toezichtgemeenten en in de vrij beheergemeenten de colleges van kerkvoogden nog

steeds onafhankelijk van de kerkenraad. Tot 1 januari 1996, want dan zullen volgens de overgangsbepalingen van de kerkordewijziging van 1991 ook deze gemeenten moeten zijn aangepast en zal ook daar de onafhankelijkheid van de kerkenraad worden opgeheven. Een Vereniging van Kerkvoogdijen kan dus eigenlijk in de toekomst niet meer.

BINNEN OF BUITEN DE KERK?

Een principiëler vraag is of het werk dat de Vereniging doet niet ook gewoon binnen de organisatie van de kerk kan of zelfs behoort plaats te vinden. Het moderamen van de Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk heeft in 1994 te kennen gegeven een ontwikkeling in deze richting op prijs te stellen. Het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen echter, meent dat handhaving van de verenigingsvorm, d.w.z. formeel staande buiten de organisatie van de kerk, maar wel werkzaam zijnde ten dienste van de kerk en in het bijzonder voor de plaatselijke gemeenten, voorshands de voorkeur verdient. Daarvoor zijn twee hoofdredenen aan te voeren.

In de eerste plaats is de visie op het beheer nog steeds in beweging. Op landelijk niveau is in 1991 een compromis bereikt, maar men kan niet zeggen dat er een echte eenheid van visie is ontstaan. In het kader van Samen-op-Weg is deze voorlopig zeker ook niet in zicht. Daarbij kan worden gevoegd dat op plaatselijk niveau de meningen over de plaats van het beheer in de organisatie van de plaatselijke gemeente nog steeds sterk divergeren. Onder deze omstandigheden is het niet aan te bevelen de eenmaal verworven en door de colleges van kerkvoogden aan ons toevertrouwde plek, in het totale krachtenveld prijs te geven voor een onzekere positie binnen de organisatie van de kerk.

Pas als een positie voor het beheer in de plaatselijke gemeenten is geschapen, die op een breed draagvlak zowel binnen de kerk als geheel als binnen de beheerssector, zelf kan rekenen is er voor het hoofdbestuur reden de positie van de Vereniging opnieuw te bezien. Tot dat moment meent het hoofdbestuur de Vereniging als privaatrechtelijke organisatievorm in ieder geval te moeten handhaven. Dit behoeft overigens niet te verhinderen -en gelukkig is dat sinds enige tijd ook zo- dat er met het Moderamen van de Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk een goede verstandhouding bestaat, waarin beide partijen onder erkenning van elkaars verschillende verantwoordelijkheden daar waar de situatie daartoe aanleiding geeft, op een goede wijze samenwerken.

En dat brengt mij op een tweede reden om de verenigingsvorm voorshands te willen handhaven. De ook door onze Vereniging voorgestane afslanking van de organisatie van de landelijke kerk, zal ook aanleiding kunnen zijn bepaalde taken die de kerk thans zelf uitvoert "uit te besteden" aan anderen in de verwachting dat het werk daar met minder kosten voor de kerk kan worden uitgeoefend. Eén van die andere organisaties is onze Vereniging, die b.v. taken op het gebied van gebouwen en orgels op basis

van een te sluiten overeenkomst van de kerk kan overnemen en -meer marktconform dan de kerk thans werkt- ten dienste van de plaatselijke gemeenten kan uitvoeren. Het bestaan van organisaties buiten, maar wel dicht bij de kerk, kan aldus passen in een filosofie van herstructurering van de taken van de landelijke kerk.

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Ommen.

Een laatste vraagpunt voor de toekomst van onze Vereniging is die over haar positie in het SOW-proces. Deze positie ziet het hoofdbestuur als volgend op de ontwikkelingen, waartoe de synoden (al dan niet) besluiten. Bij een vereniging van de samenwerkende kerken, ligt op den duur een fusie tussen onze Vereniging en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in het verschiet. Als niet tot vereniging wordt gekomen, zal zo'n fusie er waarschijnlijk niet zo gauw komen, maar zal een verdergaande vorm van samenwerking moeten worden ontwikkeld die waarborgen inhoudt dat alle plaatselijke gemeenten, ieder naar de keuze die men ter plaatse maakt in het Samen-op-Weg-proces, op adequate wijze door onze beide samenwerkende organisaties van advies kunnen worden gediend.

Een VKB blijft noodzakelijk

Persoonlijk houd ik mijn hoop nog steeds gevestigd op een "Vereniging voor Kerkrentmeesterlijke Beheer", waarin de Vereniging van Kerkvoogdijen en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer zijn opgegaan.
Maar hoe het ook zij, dat er nog vele jaren een Vereniging zal zijn "In dienst van de Kerk", staat voor mij vast", zo schreef de 2e secretaris van de Vereniging van Kerkvoogdijen, de heer J. van Vliet, in 1995 in de oorspronkelijke versie van dit gedenkboek. Veel van zijn vergezichten zijn inmiddels werkelijkheid geworden.
Anno 2004 voegt hij er aan toe, dat hij in grote lijnen nog steeds staat achter zijn bijdrage van negen jaar geleden. De achtergrondfilosofie is door de gebeurtenissen van en na 11 september 2001 alleen nog maar pregnanter geworden. De vereniging van de Samen-op-Weg-kerken ziet de heer Van Vliet als een vreugdevol feit. Dat vindt hij ook voor de beoogde fusie van de Vereniging van Kerkvoogdijen en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer per 1 januari 2005.

Visies op het verleden en de toekomst

Aan een aantal mensen, die door hun werk op het kerkelijk erf op verschillende wijzen in aanraking zijn gekomen met de Vereniging van Kerkvoogdijen of nauw bij deze organisatie betrokken zijn geweest, is voor dit gedenkboek gevraagd hun visie op de betekenis van de Vereniging van Kerkvoogdijen op papier te zetten. Daartoe werden hen drie vragen voorgelegd: hoe naar hun mening de Vereniging heeft gefunctioneerd, waar geen of te weinig aandacht is besteed, en hoe de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer zich moet gaan profileren. Hun reacties zijn gebundeld in dit hoofdstuk.

Het zijn achtereenvolgens de bijdragen van:

- De oud-preses van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, ds. A.W. van der Plas.

- Mr. P.A. de Lange, die als ouderling-kerkvoogd zijn indrukken weergeeft over de betekenis van het kerkvoogd-synodelid.

- Twee ereleden van de Vereniging van Kerkvoogdijen, de heren dr. W.J. Diepeveen en Th.L. van Hazel.

- De heer A. Geertse, een kerkvoogd die zowel plaatselijk, als regionaal en landelijk actief is.

- Bestuurders van de provinciale afdelingen
  - — Groningen
  - — Friesland
  - — Drenthe
  - — Overijssel-Flevoland
  - — Gelderland
  - — Utrecht
  - — Noord-Holland
  - — Zuid-Holland
  - — Zeeland
  - — Noord-Brabant-West en
  - — Oost-Noord-Brabent/Limburg

- De heer T. Dam, die aan de totstandkoming van de Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen in alle provinciale afdelingen van de Vereniging van Kerkvoogdijen, een publicatie wijdt.

Oud-synode preses van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk

Ds. A. W. van der Plas, de laatste preses van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, schrijft het volgende.

Vierentachtig jaar jong

"Ik ben nog jong van hart", zei de oude dame tegen me, toen ik haar na haar verjaardag bezocht. Dat was ook goed te merken, want ze kon niet alleen over haar verleden vertellen; ze stond ook midden in onze tijd en had al weer plannen voor de toekomst. Daarbij dacht ze niet alleen aan zichzelf, maar vooral ook aan allen die na haar zouden komen.
Onwillekeurig denk ik aan haar terug, wanneer ik iets schrijven mag over de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk. Die naam herinnert aan het verleden, waarin de Vereniging een eigen rol heeft gespeeld op het kerkelijk erf. Opgericht uit zorg dat het werk van de kerkvoogdij gevaar dreigde te lopen, heeft de Vereniging altijd iets recalcitrants gehad. Men was **in** de kerk maar niet **van** de kerk, een flankerende organisatie, die als vereniging niet naliet voor de belangen van haar leden op te komen. De ijver en inzet waarmee dat gebeurde, zorgde er in de loop der jaren voor dat het werk van de Vereniging van Kerkvoogdijen een breed draagvlak kreeg. Deskundige voorlichting en een direct contact met de leden, kenmerkten intern het werk van de Vereniging.

Naast de aandacht voor het plaatselijk werk was de Vereniging ook landelijk actief. In de contacten met de synode heeft de Vereniging steeds een eigen koers gevaren. Voortdurend werden synode en kerk opgeroepen op financieel gebied een voorzichtig beleid te voeren. Soms werden harde kritische noten gekraakt en schroomde het bestuur niet om de synode opnieuw voor de laatste keer te waarschuwen. Maar anderzijds heb ik in de afgelopen jaren ook bemerkt, dat in goed onderling overleg, veel bereikt kon worden. Juist vanuit het besef dat we in de kerk voor dezelfde zaak staan, bleek het mogelijk de handen ineen te slaan. Daarbij geldt enerzijds dat het beleid in de kerk niet bepaald wordt door verenigingen of flankerende organisaties, maar door de ambtelijke vergaderingen. Tegelijk is het voor de synode nodig om voldoende draagvlak voor het te voeren beleid te vinden. Dan was de Vereniging van Kerkvoogdijen voluit in beeld en kon in samenwerking veel bereikt worden.

Die beleidslijn is ook voor de toekomst wenselijk. Ouderlingen-kerkvoogd zijn ouderlingen-kerkrentmeester geworden, de Nederlandse Hervormde Kerk heeft zich met de zusterkerken verenigd in de Protestantse Kerk in Nederland. In die kerk zijn de ambtelijke vergaderingen geroepen leiding te geven aan het leven en werken van de kerk. Samenwerking met de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is daarbij van groot belang. Juist vanuit het besef van verschillende verantwoordelijkhe-

den en dezelfde roeping om te dienen in Gods Koninkrijk kan er veel bereikt worden. Loyaal en deskundig kan de Vereniging, zowel voor de plaatselijke gemeenten als voor de landelijke kerk, veel betekenen. Teruglopende inkomsten en groeiende kosten maken dat tot een niet eenvoudige opgave. Een vereniging die midden in de tijd staat en jong van hart is, zal echter ook de uitdaging zien om met nieuw élan de taken op te vatten. Dat gaat verder dan het letten op arbeidsvoorwaarden en quotumdruk. Het heeft alles te maken met de geestelijke opdracht die wij in Gods Kerk hebben. De verkondiging van het Evangelie met woorden en daden verbindt ons in de blijvende opdracht van Christus. Een levende gemeente is missionair ingesteld. Dat sluit zorg voor de toekomst niet uit, maar veronderstelt die juist. Kerkrentmeesters kunnen daarbij een heel eigen taak vervullen. Zij zorgen ervoor dat de huishouding van de gemeente op orde blijft. Alleen zo zal de kerk ook in de toekomst haar taak in de samenleving kunnen blijven vervullen.

De nieuwe Vereniging zal zich in die zin moeten profileren: betrouwbaar, alert, deskundig en flexibel. Betrouwbaar in het beleid dat gevoerd wordt, alert in het opmerken van signalen in kerk en maatschappij, deskundig in voorlichting en leiding, flexibel om nieuwe taken op te pakken en oude in nieuwe kaders te plaatsen. Daarbij kunnen lessen uit het verleden ons bewaren voor overhaaste beslissingen. Wie vierentachtig jaar is, heeft een schat aan ervaring opgedaan. Voor de Protestantse Kerk in Nederland is het een noodzaak daarvan gebruik te maken. Voor de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is het een roeping om kritisch en solidair dienstbaar te zijn voor het geheel van de kerk en de samenleving.

HET KERKVOOGD-SYNODELID

Mr. P.A. de Lange, die sinds april 2004 lid is van het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen en die ook een aantal jaren kerkvoogd-synodelid was, brengt het volgende onder de aandacht.

Ouderling-kerkvoogd is in essentie beide. Bijzonder ambtsdrager en beheerder. Altijd met de benen op vaste grond, overal de rug recht tegen de harde kerkmuur, ongebroken het wakend oog gericht op de plaatselijke gemeente.
Die roeping heeft ook gestalte in de meerdere vergaderingen. Als zodanig mocht ik in de periode 1998 tot en met 2002 gedurende een viertal jaren namens de classicale eilandenvergadering Barendrecht afgevaardigd zijn naar de generale synode en daarmee deelnemen aan het werk van de triosynode.

De gewoonlijk arme figuur van de kerkvoogd verdwaalt daar bijkans dagenlang tussen vele adviseurs van divers pluimage, alsook tussen enorme papierstapels. Daarnaast acteren er een handjevol diakenen en tientallen geestelijken die numeriek de dienst uitmaken. Op 75 synodeleden participeren circa 8 geestverwante kerkvoogden.
De getallen voor de triosynode gelieve men met ongeveer twee te vermenigvuldigen. Naast de samenstelling is de complexiteit van de materie uniek. Zonder last of ruggespraak, gehoord de grote achterban, is de orde van kerkeigen structuren, wetten, regelgeving en organisatie van de Protestantse Kerk in Nederlanmd in genoemde jaren opgetuigd en ampel besproken, geconsidereerd en geamendeerd. De "naamdag" en felle kerkpolitieke discussies staan voorgoed in het geheugen gegrift.

De conclusie is onontkoombaar. De ouderling-kerkvoogd is in tijd, in kennis, in stemomvang en in aantal per definitie onvoldoende toegerust om de hem of haar toevertrouwde taken zelfstandig of collegiaal op juiste en correcte wijze in te kunnen vullen. Dit geldt evenzeer voor die zaken die weliswaar kerkvoogdelijk van aard zijn, maar dermate specialistisch dat externe hulp en begeleiding niet kan worden gemist.

Een treffend voorbeeld van specialisme is de SoW-quotisatieregeling. De Vereniging van Kerkvoogdijen (de Vereniging) heeft samen met het Landelijk Verband van Commissies van Beheer (het Landelijk Verband) en de Generale Raad voor Facilitaire Zaken talloze proefberekeningen gemaakt, noodzakelijk voor de te bereiken budgetneutraliteit.
In de triosynodevergadering van 16 en 17 mei 2002 zijn die stukken uitvoerig aan de orde gekomen, wat uiteindelijk heeft geresulteerd in zo afgewogen mogelijke beleidsvorming.

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Mijnsheerenland.

Een ander voorbeeld betreft: "Op weg naar evenwicht", de advisering rondom de Commissie van Deskundigen, de commissie onder leiding van oud-minister drs. C.P. van Dijk. In de vergadering van 18 april 2002 werd beraadslaagd en besloten in verband met de spanningen van het niet-gefuseerd zijn, het gebrek aan waardering voor het landelijke werk, de onduidelijkheden en zwakke punten in de bestuurlijke structuur, over spanningen en over verschillen in cultuur en deskundigheid en – last but not least – over een noodzakelijke ombuigingsoperatie, financieel en organisatorisch van aard.

Het is bij al deze vragen dat juist de Vereniging te allen tijde haar ouderling-kerkvoogden met wijze raad doortastend heeft bijgestaan op een kritische, maar altijd opbouwende en de kerk dienende manier. Telkens opnieuw op zoek naar eenheid en heelheid in Christus en de gemeenten.
De Vereniging is onder meer werkzaam door het doelbewust organiseren van periodiek overleg, evenals door de lijfelijke aanwezigheid in tal van organen en colleges. Ook is de Vereniging bij de synodevergaderingen tegenwoordig en reikt zij voor goede

besluitvorming noodzakelijke informatie aan. Kerkeigen, uitermate kundig en – op gepaste afstand – zeer nauw betrokken. Deze vorming en toerusting zijn mij bepaald een noodzakelijke steun en toeverlaat gebleken.

Een ouderling-kerkvoogd opereert niet slechts vanuit zijn thuisbasis in de gemeente. Zijn werkveld is breder en draagt over de schutting van de eigen grenzen heen. Het is het geheel van de kerk dat hij of zij ter plekke dient. Dat kan pas echt goed met de hulp van een goede bekende, zoals de Vereniging.

In de kracht van die historische werkzaamheid van de Vereniging ligt wellicht in dit tijdsgewricht tegelijk een deel van haar zwakte. De majeure omwentelingen in kerk en interne structuur hebben aardverschuivingen veroorzaakt, die nog steeds alle tijd en aandacht opeisen. De Vereniging wordt als flankerende organisatie daarin meegezogen. Na die hectiek van verandering en verplaatsing is het opnieuw tijd voor reflectie en herformulering. Om pro-actief vanuit de lange en zegenrijke traditie samen met het Landelijk Verband professionele antwoorden te vinden. Door sterke betrokkenheid opnieuw uit te spreken wat in een veranderde vereniging, kerk, politiek, cultuur en maatschappij hard nodig is.
Nog wat meer profiel op die banden geeft ongetwijfeld garantie op een nog langere levensduur. In dienst van de Kerk.

TWEE ERELEDEN VAN DE VERENIGING

Dr. W.J. Diepeveen

De heren *dr. W.J. Diepeveen* en *Th.L. van Hazel,* respectievelijk oud-voorzitter en oud-secretaris van de Vereniging van Kerkvoogdijen waarvan zij nu erelid zijn, geven de hierna volgende impressie.

Th.L. van Hazel

Op 1 mei 2004 verenigden de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden zich tot één kerk, de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Een historische gebeurtenis met grote gevolgen voor het kerkelijk leven in ons land. Veel is nog in nevelen gehuld, maar de contouren van de gevolgen van deze geweldige veranderingen voor de betrokken kerken worden geleidelijk zichtbaar.

Vele locale beheerders zullen moeite hebben met de enorme problemen, die het gevolg zijn van de afwijkende structuren van de kerken, 'top/down' gestructureerd' (de Hervormde situatie) of 'bottom-up' (de Gereformeerde situatie). De schrijvers van deze bijdrage hebben een groot aantal jaren gefunctioneerd respectievelijk als voorzitter en als secretaris van de Hervormde Vereniging van Kerkvoogdijen (VVK) en kunnen daarom op enige ervaring dienaangaande voortbouwen.

Functie van de Vereniging

Daarbij is allereerst de vraag aan de orde hoe de Hervormde Vereniging VVK sinds haar oprichting in 1920 heeft gefunctioneerd. Daarvoor kunnen wij verwijzen naar het gedenkboek "In dienst van de Kerk", gepubliceerd in 1995 ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van de Vereniging. In de loop van haar bestaan volgde de erkenning van de Vereniging in en buiten de kerk. Met name was dat markant na de economische malaise kort na de oprichting, gevolgd door een periode van ingrijpende gevolgen van de tweede wereldoorlog. Daarna volgde een fase waarin de grondslagen werden gelegd voor de vernieuwende kerkorde van 1951, o.a. met medewerking van bestuurders van de VVK. De Vereniging heeft het sindsdien steeds tot haar taak gerekend de belangen, samenhangend met het beheer in de kerkelijke gemeenten, intensief te bewaken.

In de na-oorlogse periode groeide het advieswerk van de VVK door een sterke uitbreiding van de bouw van kerkgebouwen, alsmede de assistentie en de begeleiding van de jaarlijkse groots opgezette actie Kerkbalans. Daarnaast vervult de VVK een

belangrijke rol als vertegenwoordigster van de Hervormde gemeenten in het overleg met kerkelijke en landelijke beleidsorganen.

Steeds heeft de Vereniging haar aandacht gewijd aan de landelijke kerkelijke problematiek en zich beijverd om de kerk bij te staan met haar deskundigheid terzake van haar statutaire taak: het behartigen van stoffelijke aangelegenheden, voor zover niet van diaconale aard der Nederlandse Hervormde Kerk, haar gemeenten en de kerkvoogdijen in het bijzonder. Op de voorgrond staat steeds het geven van voorlichting en adviezen, alsmede het verlenen van bijstand aan de kerkvoogdijen bij het vervullen van hun taak.

Aandachtspunten
Zoals uit bovenstaande formulering blijkt, heeft de Vereniging een aantal taken van statutaire aard te vervullen, te weten.:
— voorlichting;
— advisering; en
— verlenen van bijstand.

Op het gebied van voorlichting speelt de publicatie van het maandblad vanaf de oprichting een uiterst belangrijke rol. Daarnaast wordt steeds ter voorlichting en advisering van de kerkvoogdijen een intensieve correspondentie en communicatie verzorgd, zowel telefonisch als elektronisch.
Aan alle beheerstaken van kerkvoogdijen is aandacht besteed. Het verlenen van individuele bijstand moest echter vaak beperkt blijven wegens de beperkte bezetting van het bureau in Dordrecht. In dergelijke gevallen waren vaak andere organen in de kerk beschikbaar, die deze taak konden overnemen.

De activiteiten van de VVK in de Nederlandse Hervormde Kerk dienen met de totstandkoming van een nieuwe vereniging onverminderd te worden voortgezet. Toch zal dat moeilijk zijn en het zal in voorkomende gevallen nodig zijn om voor de advisering van de plaatselijk gemeenten een beroep te doen op andere z.g. "flankerende organisaties". Dat geschiedt nu al inzake de adviserende taak, zoals die van de oorspronkelijke Hervormde Orgelcommissie. De nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer zal in voorkomende gevallen een plaats in dit veld moeten innemen. De vertegenwoordiging van het plaatselijke beheer dient bij de beleidsvorming van synode en landelijke kerkelijke organen in het centrum van de aandacht te staan.

Organisatie
Een mens kan niet bestaan zonder organisatie. Wij zouden anders het grootste deel van onze tijd moeten besteden om voedsel te zoeken. Organisatorische overwegingen hebben bij de totstandkoming van de PKN een grote rol gespeeld. Het protestantisme in de Nederlanden werd hier in zijn Franse vorm omhelsd. Een van de redenen waarom met name Calvijn hier aansloeg en Luther niet, was ongetwijfeld dat Calvijn

geen theoloog was, maar een jurist met moderne opvattingen over staat en maatschappij en de betekenis van organisatiekunde. Hij stond daarin niet alleen. Ook de Nederlandse geloofsbelijdenis danken wij aan een niet-theoloog.

Calvijn – en daar wordt doorgaans aan voorbij gegaan – heeft terzake van organisatorische kwesties de Hongaarse gereformeerde kerk zelfs het advies gegeven om zich bisschoppelijk te organiseren. Hetzelfde advies dat koning Jacobus van Engeland – die doorgaat als de beste theoloog onder de staatshoofden van zijn dagen (de paus in Rome niet uitgezonderd) – gaf aan zijn afgevaardigden naar de synode van Dordrecht. het was volledig overeenkomstig het advies van Calvijn aan de Hongaren. Intussen kende men in de reformatorische kerk in Nederland wel een zekere hiërarchie, maar vooral door delegatie van onder naar boven. De meerdere vergadering bindt weliswaar de mindere, maar de meerdere kan niets besluiten zonder de mindere. De reformatorische kerken leven uitdrukkelijk vanuit het grondvlak.

In dit patroon functioneerde de Vereniging van Kerkvoogdijen. Sinds 1920 is deze vereniging een organisatie, bestaande uit vertegenwoordigers van de plaatselijke gemeenten, met een specifieke verantwoordelijkheid voor het beheer van kerkelijke goederen, voor zover niet van diaconale aard. Daaronder vallen onderwerpen als gebouwen, maar ook de orde in de eredienst, kerkmuziek, geldwerving en de instandhouding van de organisatie door de administratie en een kerkelijk bevolkingsregister en het dienstverband met de kerkelijke functionarissen. Dat is een managementtaak, veel ruimer dan alleen het beheer en inhoudelijk ook ruimer dan alleen stoffelijk van aard.

Hoe nu verder?

Aan de activiteiten van de Vereniging van Kerkvoogdijen zal – nu een nieuwe vereniging wordt gevormd – geen einde komen. Integendeel, alle activiteiten zullen stellig en onverminderd worden voortgezet. Maar er dreigen wel ernstige problemen. Die zijn te wijten aan het uiteindelijke besluit van de synode om de Nederlandse Hervormde Kerk, samen met andere reformatorische kerkgenootschappen, in een verenigde kerk te laten voortbestaan. Daardoor zijn organisatorische problemen ontstaan. De NH Kerk kent vanouds (en wel zeer duidelijk sinds de invoering van de voortreffelijke kerkorde van 1951) een top/down-organisatie, met een centraal geleide kerk en met beleidslijnen, die alle top/down verlopen. Daarentegen heeft Kuyper op vooral opportunistische gronden (zoals Luttikhuis in zijn dissertatie – *Een grensgeval* – aantoonde) voor de Gereformeerde kerken een decentraal bottom-up patroon gekozen.

Dat betekende onder meer dat de NH Kerk functioneerde volgens beheerslijnen die alle top/down, van boven naar beneden liepen, terwijl in de Geformeerde kerken alle beheerslijnen bottom-up, van beneden naar boven gingen. In een notitie, die twee hoofdbestuursleden in 1995 samen schreven onder de titel *Kerkelijke organisatiestruc-*

tuur werd gewezen op het gevaar, dat zich in de toekomst ernstige managementsproblemen zouden kunnen voordoen en dat men zich bij voorbaat zou moeten wapenen tegen ondoordachte keuzes voor een vernieuwde organisatiestructuur.

Het opzetten van een nieuwe organisatie is van het grootste belang. Nog belangrijker is echter of deze organisatiestructuur op de juiste manier wordt gehanteerd. De kerkrentmeesters zullen daarbij een belangrijke rol moeten blijven vervullen.

Indrukken van een Zeeuwse kerkvoogd

De heer A. Geertse werd in september 2000 lid van het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen. Hij volgde de heer ing. D. van der Steenhoven uit Goes op, die in augustus 2000 was overleden. De heer Geertse, woonachtig in 's-Gravenpolder (Zeeland), is op plaatselijk niveau als ouderling-kerkvoogd van de Hervormde gemeente te 's-Gravenpolder al jaren erg actief. Daarnaast was hij sinds een aantal jaren lid van de Provinciale Kerkvoogdijcommissie van Zeeland en maakt hij sinds lange tijd deel uit van het afdelingsbestuur van Zeeland van de Vereniging van Kerkvoogdijen.

De heer Geertse geeft enkele indrukken bij het afscheid van de Vereniging van Kerkvoogdijen.
De vergaderingen van het hoofdbestuur van onze Vereniging zijn altijd bijzonder prettig. Op heldere en transparante wijze wordt er door onze voorzitter, de heer drs. G. van Soest, leiding aan deze vergadering gegeven. Het is een voorrecht om mee te maken hoe deze man een vergadering leidt! Door zijn wijze van werken, wordt elk hoofdbestuurslid gestimuleerd om, in dit geval op provinciaal niveau, met nieuw elan aan de slag te gaan. De heer Van Soest weet iedereen te stimuleren en onder zijn leiding heeft de Vereniging de afgelopen jaren dan ook veel tot stand kunnen brengen.

Een belangrijke activiteit van het hoofdbestuur van de landelijke Vereniging van Kerkvoogdijen is het project "De VVK komt bij u thuis", dat in het voorjaar van 2003 werd opgestart en waarmee onze afdeling Zeeland vorig jaar is begonnen. We belegden een vijftal regiobijeenkomsten. De belangstelling hiervoor was tot volle tevredenheid. Steeds was er een vertegenwoordiger van ons Centraal Bureau in Dordrecht daarbij aanwezig, hetzij in de persoon van de heer R.M. Belder, dan wel in de persoon van de heer H.L. Roth. Met bijzonder veel plezier werk ik samen met het Centraal Bureau te Dordrecht. Zoals wij dat bij de Vereniging van Kerkvoogdijen zeggen: "Bel Dordrecht en het komt in orde", want wat er ook gevraagd wordt op het gebied van het kerkvoogdelijk beheer, iedereen krijgt antwoord.

Ik vind het een voorrecht dat onze provinciale jaarvergaderingen, waarvoor de belangstelling zich in stijgende lijn begeeft, bezocht worden door een afvaardiging van het dagelijks bestuur van de Vereniging en door het Centraal Bureau in Dordrecht. Onze voorzitter heeft de afgelopen jaren verschillende malen een inleiding op onze jaarvergadering gehouden, waarnaar we met veel genoegen terugkijken.

De Vereniging van Kerkvoogdijen houdt niet op te bestaan. In een nieuwe Vereniging, namelijk de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer, gaat zij verder. Zij zet geen punt achter haar werk, maar plaatst een komma. Daarom hoop ik dat de nieuwe

Vereniging op dezelfde wijze doorgaat zoals de Vereniging van Kerkvoogdijen zich steeds gemanifesteerd heeft, namelijk "cool, vet en gaaf", zoals onze jongeren dat vandaag de dag noemen.

Provinciale afdeling Groningen

Namens het bestuur van de provinciale afdeling Groningen, schrijft de heer *R. Tuitman*, vice-voorzitter, het volgende.

Merkwaardig gebeuren – merkwaardig gevoel?
Een vereniging opheffen, ermee stoppen, is een merkwaardig gebeuren. Hoe komt het dan toch dat bij ons – provinciale afdeling Groningen van de Vereniging van Kerkvoogdijen – het gevoel van: *'het is over en voorbij'* niet ontstaat nu "de Vereniging" na vierentachtig jaar ophoudt te bestaan?
Het antwoord op deze vraag is erg eenvoudig: die vereniging wordt wel opgeheven, maar het werk waarvoor zij al die jaren stond, gaat door! En dezelfde mensen die in en met deze vereniging *'in dienst van de Kerk'* hebben willen staan, blijven dat vanaf 2005 samen met anderen doen.

Blik vanuit Groningen
Geografisch gezien is er een grote afstand tussen onze afdeling en "Dordrecht". En niet alleen het aantal kilometers tussen Groningen en 'het bureau' bepaalde die afstand, maar er heerste ook een zekere mate van onbekendheid tussen – kort gezegd – het hoofdbestuur en de noordelijke kerkvoogdijen. Die onbekendheid bleef zelfs als er een hoofdbestuursvoorzitter uit deze provincie afkomstig was. Niet dat de zegeningen van het werk van de Vereniging — en die waren vele! — het noorden niet bereikten, maar doorgaans bleef de impact hiervan beperkt binnen de sfeer van slechts een heel kleine groep betrokkenen. Anders gezegd: het gemiddelde college van kerkvoogden had niet zoveel met de Vereniging en dat bleek veelal uit het zeer geringe aantal contacten met 'Dordrecht'. Een andere illustratie: door de jaren heen bezochten slechts heel weinig Groninger kerkvoogden de algemene vergadering van de Vereniging.

Profileren!
Het bestuur van de afdeling Groningen wil met nadruk stellen – gelet op het bijzondere tijdstip van de overgang van VVK naar VKB op 1 januari 2005 – dat voor ons niet de eerste vraag zou zijn hóe de nieuwe vereniging zich zou moeten profileren, maar óf en dát die zich profileert!
Terugdenkend aan het 75-jarig jubileum van onze provinciale afdeling in 2003 – feestelijk gevierd in Wittewierum – en aan de zeer succesvolle serie van acht avonden in het kader van "De VVK komt bij u thuis", waarbij wij als provinciaal bestuur, samen met mensen van 'het bureau', vrijwel alle colleges in de provincie mochten ontmoeten, denken we te mogen zeggen tegen de nieuwe vereniging: "Profileer u! Laat zien dat u er bent!"
En hoe dat zou moeten? Door de colleges (nu van kerkrentmeesters) op te zoeken!

Door kennis te nemen van de eigen specifieke problemen waarvoor men zich ziet geplaatst en daarvoor een luisterend oor te hebben. En door die colleges te helpen en wegen te wijzen, o.a. naar 'het bureau' (Dordrecht).

Kansen en taken

Het hoofdbestuur van de VVK sprak – bij monde van haar voorzitter – onlangs uit: "Als er anno 2004 nog geen vereniging als de VVK (of straks: de VKB) zou bestaan, dan zouden we die nu (nog) moeten oprichten"! De afdeling Groningen kan zich daarin helemaal vinden. Nog nooit in de geschiedenis van de VVK heeft zich een kerkfusie voorgedaan, laat staan eentje van de omvang van die op 1 mei 2004! Op het gebied van 'Het Beheer' zijn vele en ingrijpende maatregelen aan de orde, waarbij wij denken aan de '(kerk)gebouwen-perikelen in gemeenten die federeren of fuseren, aan zaken als predikantstraktementen en kerkrentmeesterlijke quota. In de regio Groningen hadden deze dingen al veel aandacht, maar ze zullen in de nabije toekomst nóg meer inventiviteit en creativiteit eisen van de kerkrentmeesters. Vele dorpen hebben inmiddels twee colleges van kerkrentmeesters, die deel (gaan) uitmaken van dezelfde Vereniging!

Het is de oprechte wens van de afdeling Groningen dat de nieuwe vereniging (de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer) de kansen die de omstandigheden bieden, benut om zich te profileren, zowel op landelijk als op regionaal niveau! En dat daar ook de taak ligt van die Vereniging moge duidelijk zijn!

Tenslotte: het motto mag en moet blijven: In dienst van de Kerk!

Provinciale afdeling Friesland

Namens het bestuur van de afdeling Friesland heeft *mr. B. van Haersma Buma* volgende bijdrage ingeleverd.

Goed samenspel tussen hoofdbestuur en de provinciale afdelingen

Bij de oprichting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in 1920 bevond 20 pct. van alle kerkvoogdijen zich in Friesland (ongeveer 300), terwijl in deze provincie maar ongeveer 5 pct. van alle Hervormden woonde. Onder dat grote aantal waren vele zeer kleine kerkvoogdijen, die sterk gesteld waren op hun zelfstandigheid. Deze opmerkelijke structuur, die zijn oorsprong vond in de kerkelijke situatie van voor de Reformatie, gaf aan Hervormd Friesland een eigen karakter. Het is dan ook niet verrassend, dat de roep om decentralisatie naar de provincies het eerst uit Friesland kwam.
Jouke Bakker, de uit Friesland afkomstige voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen, bepleitte in 1927 in het hoofdbestuur krachtig de oprichting van provinciale afdelingen. Maar tegelijk kapittelde hij als voorzitter van de Friese afdeling, wat hij ook was, regelmatig de Friese kerkvoogdijen, omdat zij te weinig oog hadden voor het grotere verband. Deze Friese invalshoek kleurt de beantwoording van de gestelde vragen.

De Vereniging van Kerkvoogdijen heeft vanaf het begin goed gefunctioneerd ten dienste van haar leden, wat niet wil zeggen dat de leden altijd tevreden waren. Want soms werden ze gecorrigeerd, wanneer ze in de visie van het hoofdbestuur niet voldeden aan de eisen die mogen worden gesteld aan een kerkvoogdij die haar verantwoordelijkheid kent. Ik denk aan de regeling van de predikantstraktementen en de pensioenen, ook voor het kerkelijk personeel. Ook het vinden van een goede oplossing voor de jaarlijkse quota vroeg de nodige stuurmanskunst, gezien de soms tegengestelde belangen.

Zeker in Friesland was er – onregelmatig verspreid – nogal wat grondbezit, ook een middeleeuwse erfenis. Behoedzaam opererend heeft de Vereniging een evenwicht gevonden in de belangenbehartiging van de leden en haar leidinggevende taak. Dat men daar begrip voor had, blijkt wel uit het feit, dat op basis van vrijwilligheid bijna alle kerkvoogdijen lid zijn. Daaruit spreekt solidariteit met elkaar, maar ook vertrouwen in het hoofdbestuur.
Voor veel kerkvoogdijen is de Vereniging van Kerkvoogdijen vooral herkenbaar in het afdelingsbestuur en daarnaast in de landelijke publicaties als het maandblad, de Handleiding ten dienste van kerkvoogden, e.d. Soms zouden vragen aan het afdelingsbestuur evengoed direct gesteld kunnen worden aan het Centraal Bureau of aan het hoofdbestuur, maar men beschouwt het afdelingsbestuur kennelijk als het ver-

trouwde adres. Steeds heeft het hoofdbestuur gestreefd naar goed samenspel met de provinciale afdelingen. Ik noem het regelmatige overleg en vele spreekbeurten tijdens afdelingsvergaderingen. Een initiatief van de afdeling Friesland voor de oprichting van een Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen – vooral van betekenis voor de vele kleine gemeenten — werd door het hoofdbestuur overgenomen.
Door vasthoudendheid, deskundigheid, objectiviteit en behoedzaamheid heeft de Vereniging van Kerkvoogdijen, na lang op afstand te zijn gehouden, het vertrouwen van de synode en haar organen gewonnen. Zij nam daarbij een kritische en constructieve houding in. Met de "Friese actie" in 1991 heeft de Friese afdeling nog een eigen aandeel gehad in de discussie over de afslanking van het landelijke apparaat.

Reden tot kritiek is er nauwelijks. Hoogstens had naar mijn mening de Vereniging van Kerkvoogdijen in de afgelopen jaren het Samen-op-Weg-proces in de kerken met iets meer enthousiasme mogen begeleiden.

In de nieuwe Vereniging zal kwaliteit van de dienstverlening uitgangspunt moeten blijven. De open communicatie van hoofdbestuur en Centraal Bureau met de afdelingbesturen is daarbij van grote waarde. Bij een voortgaande ontkerkelijking is goed beheer voor de continuïteit van levensbelang. Grotere en kleinere gemeenten hebben daarbij hun eigen specifieke vragen. Voor de kleinere gemeenten – in Friesland vele — is hulp bij schaalvergroting en deskundigheidsbevordering van belang. Daarbij biedt regionale dienstverlening van kerkelijke bureaus van grotere gemeenten perspectief. De gemeenten zullen dit onderling moeten oplossen. Hier ligt geen taak voor de provinciale dienstencentra (PDC's). Die zijn er voor het adviserende en stimulerende werk ten dienste van de gemeenten. Het uitvoerende werk hoort onder de eigen verantwoordelijkheid van de gemeenten te worden gedaan.
In de grotere gemeenten bemoeilijkt de kerkordelijk verankerde zelfstandigheid van de wijkgemeenten het vorm geven aan een plaatselijk beleid. Toch zal het belang van de wijkgemeente wel eens ondergeschikt gemaakt moeten worden aan de gemeente als geheel of aan de solidariteit met andere wijkgemeenten. Kerkrentmeesters hebben hier een gidsfunctie.
In de komende jaren zal ook moeten worden gelet op praktijkvragen en gevoeligheden, die zich op lokaal niveau in het fusieproces ongetwijfeld zullen voordoen. De goede wil is er. In veel plaatsen noemen gemeenten zich al Protestantse gemeente, ook al is aan de kerkordelijke formaliteiten nog niet voldaan.

Provinciale afdeling Drenthe

Namens het bestuur van de afdeling Drenthe schrijft *mevr. M. W. Volders*, die tevens lid is van het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen, het volgende.

Kerkrentmeester voor en na de fusie

Het bestaansrecht van de Vereniging van Kerkvoogdijen ligt voor een belangrijk deel in de belangenbehartiging en service die zij kan bieden aan de plaatselijke colleges. De Drentse afdeling, opgericht in april 1929, viert dit jaar haar 75e verjaardag. Tegelijk wordt afscheid van de Vereniging van Kerkvoogdijen genomen. Dat de provinciale afdeling, waarvan alle kerkvoogdijen op één na lid zijn, een onmisbare schakel is in het geheel van de organisatie, blijkt wel uit de aanwezigheid van ruim de helft van de kerkvoogdijen op de jaarlijkse ledenvergadering, die nog steeds bij voorkeur, als dagvergadering op een zaterdag wordt gehouden. De doelstelling uit de beginjaren voor deze samenkomsten staat nog als een huis: het bevorderen van de saamhorigheid tussen de kerkvoogden, onderlinge uitwisseling van ervaringen en gedachten en elkaar van informatie voorzien.
Onderwerpen, die ingeleid en besproken worden, staan dichtbij de actualiteit in onze kerk en de plaatselijke kerkvoogdij. Ieder jaar wordt op een andere kerkelijke locatie vergaderd. We wisselen van gastheer en regio. Er is meestal wel een aanleiding om je als gastheer op te werpen, zoals een kerkrestauratie, nieuw verenigingsgebouw, nieuwbouw aan een monumentale kerk, multifunctioneel gebruik van de kerk, samenwerking tussen gemeenten, enz.

Voor de algemene vergadering loopt men niet erg warm. Deze wordt als "ver weg" ervaren. Het meeste denkt men later wel in het maandblad te kunnen lezen. De Handleiding ten dienste van kerkvoogden wordt door nieuwe kerkvoogden in een aantal colleges als een goed instructieboekje gebruikt. Voor kerkvoogdijen is niet altijd duidelijk of men voor informatie of advies bij de Vereniging in Dordrecht of bij het Provinciaal Bureau (nu Protestants Dienstencentrum) in Haren moet zijn. Het blijkt dan ook dat onze activiteit "De VVK komt bij u thuis" zeker in een behoefte voorziet. Men heeft de wens geuit om dergelijke bijeenkomsten jaarlijks te organiseren. Een goede aanleiding om de regiobijeenkomsten, die in het verleden onder verantwoordelijkheid van de Provinciale Kerkvoogdijcommissie en de afdeling Drenthe van de Vereniging van Kerkvoogdijen werden georganiseerd, nieuw leven in te blazen.

Waaraan is onvoldoende aandacht besteed?
Twee zaken die naar mijn mening al een aantal jaren in onze afdeling meer aandacht hadden moeten krijgen zijn scholing en instructie van nieuwe kerkvoogden en verbetering van het contact tussen het provinciale bestuur en de plaatselijke kerkvoogdijen. Voor beide aspecten zullen we een structuur moeten bedenken, die rekening houdt

met de beschikbare tijd van de nieuwe kerkrentmeester die beperkt is.

Wat verwachten we van de nieuwe vereniging?
Met de start van de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer hebben we een goede reden nieuwe zaken op te pakken, voor zowel nieuwe kerkrentmeesters als voor kerkrentmeesters met enige ervaring. Op het gebied van het vermogensrechtelijk beheer is de kerkorde van de fusiepartners ingrijpend gewijzigd. Dat is nog even wennen voor alle partijen. Een korte cursus over de wijzigingen, die in samenwerking met het Protestants Dienstencentrum georganiseerd kan worden, zal in een behoefte van de huidige Hervormde en Gereformeerde kerkrentmeesters voorzien. De vereniging moet beginnende kerkrentmeesters begeleiding en scholing bieden. Te vaak zijn in het verleden nieuwe ambtsdragers onwetend in het diepe gegooid. Een goed scholingstraject is een vereiste om nieuwe kerkrentmeesters te interesseren voor het ambt. Aanbieden van korte modules, die zeer praktijkgericht zijn, voldoen aan de behoefte en mogelijkheden van plaatselijke colleges.

In Drenthe is gevraagd naar jaarlijkse regiobijeenkomsten. Over actuele onderwerpen zoals quotum, geldwerving, Arbodiensten, ziekteverzekering voor de predikant, wat gebeurt er met het vermogen als we een federatie vormen of beheer samenvoegen, beleidsplan, meerjarenbegroting e.d., wil men graag van gedachten wisselen met collega's en deskundigen. Dergelijke activiteiten per classis laten organiseren door de provinciale bestuursleden in die classis, kan er toe leiden dat de lijn, plaatselijk college van kerkrentmeesters --- provinciale afdeling --- hoofdbestuur en omgekeerd, duidelijk gaat functioneren. Het Provinciaal Dienstencentrum kan een inhoudelijke bijdrage op kerkordelijk gebied leveren. Plaatselijke colleges moeten zich kunnen herkennen in het bestuur van de provinciale afdeling. Voldoende spreiding wordt bereikt als het bestuur gevormd wordt door twee kerkrentmeesters per classis. Zij zijn het eerste aanspreekpunt en tevens verantwoordelijk voor regioactiviteiten.

Voor alle colleges van kerkrentmeesters moet de vereniging als vraagbaak kunnen gaan functioneren. Jaarlijks wordt in de provincie een ledenvergadering gehouden, waar, naast huishoudelijke zaken, een actueel onderwerp aan de orde komt. Het maandblad "Kerkbeheer" moet zijn huidige functie behouden.

Provinciale afdeling Overijssel-Flevoland

Namens het bestuur van de provinciale afdeling Overijssel-Flevoland brengt de voorzitter van de afdeling, de heer drs. J. Hoeksma, het volgende onder de aandacht.

Regionale administratiekantoren in Overijssel-Flevoland

De afdeling Overijssel van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk — na het tot stand komen van een twaalfde provincie in Nederland werd de naam gewijzigd in Overijssel-Flevoland — was eigenlijk een afdeling als elke andere afdeling van de vereniging.

De contacten met de leden – de plaatselijke kerkvoogdijen dus – verliepen hoofdzakelijk door middel van de twee ledenvergaderingen – de voorjaars- en de najaarsvergadering, doorgaans respectievelijk gehouden in april en november – die ieder jaar werden gehouden. Het afdelingsbestuur vergaderde ter voorbereiding van deze vergaderingen eveneens 2 maal per jaar, in januari en september.

Het streven was erop gericht in de ledenvergaderingen naast de gebruikelijke huishoudelijke zaken, een actueel onderwerp, dat kerkvoogden op dat moment bezig hield, te agenderen. In de praktijk was het niet altijd even gemakkelijk een actueel onderwerp en een terzake kundige spreker te vinden. Maar het lukte steeds weer en de opkomst van de leden, doorgaans rond de 50 personen die zo'n 35 à 40 kerkvoogdijen vertegenwoordigden, bewijst wel dat deze ledenbijeenkomsten in een behoefte voorzagen.

Buiten de ledenvergaderingen om bleven de contacten beperkt. Bij concrete problemen verwees het bestuur naar het Centraal Bureau van de Vereniging in Dordrecht, waar bij uitstek deskundigheid beschikbaar was of waar men wist door te verwijzen naar andere, meer geëigende instanties.

Op één punt onderscheidde de afdeling Overijssel-Flevoland zich wellicht van de overige provinciale afdelingen. Kerkelijke administraties zijn in veel gemeenten een kwetsbaar punt. Het is veelal vrijwilligerswerk, met daardoor veel wisselingen in de personele invulling. Op initiatief van het Breed Moderamen van de Provinciale Kerkvergadering, maar gestimuleerd door de afdeling van de Vereniging van Kerkvoogdijen, zijn twee regionale kerkelijke bureaus tot stand gekomen, te weten het kerkelijk bureau Twente te Borne en het kerkelijk bureau Salland te Kampen. Het zijn bureaus gebaseerd op gemeenschappelijke regelingen overeenkomstig de kerkorde van de Nederlandse Hervormde Kerk. De werkwijzen van de beide bureaus zijn geheel op elkaar afgestemd zodat onderlinge hulp en vervanging als dat nodig is

gemakkelijk geleverd kan worden.

Het dienstenaanbod is breed. Alle financieel-economische aspecten kunnen worden behartigd. De bureaus beschikken over specifieke kennis op terreinen als kerkelijke administraties, loontechnische zaken, controles, restauratiesubsidies, beleggingen, verzekeringen. Kortom met het totale scala van administratieve werkzaamheden kunnen de bureaus de gemeenten in hun regio van dienst zijn.

Door een jarenlange ervaring van de medewerkers is veel kennis opgebouwd. En door de regionale samenwerking is het mogelijk de te gebruiken apparatuur zo optimaal mogelijk in te zetten. Wat geautomatiseerd kan worden is geautomatiseerd (hoe kan het anders in dit computertijdperk!).
Er wordt werk op maat geleverd. Niet alleen de gehele administratie, maar ook voor deelfacetten zijn de regionale bureaus voor de gemeenten inzetbaar. Voor de ene gemeente wordt misschien de hele financiële administratie gevoerd, voor een andere wordt alleen de loonadministratie gedaan, terwijl weer een andere gemeente alleen de controle van de jaarstukken door het bureau laat doen.
Er is, als gemeenschappelijke regeling, geen winstoogmerk, zodat hoog gekwalificeerde werkzaamheden geleverd kunnen worden tegen een zeer gunstig tarief.

Nu de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk door het tot stand komen van de Protestantse Kerk in Nederland sublimeert tot de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland, zal de afdeling haar werkterrein dienen te verbreden tot zo mogelijk alle colleges van kerkrentmeesters in de provincies Overijssel en Flevoland. De afdeling is er klaar voor!

Provinciale afdeling Gelderland

H. Pierik

Namens het bestuur van de provinciale afdeling Gelderland leveren voorzitter en secretaris, resp. de heren *H. Pierik* en *B. Veerbeek*, onderstaande bijdrage.

B. Veerbeek

Belangenbehartiging van gemeenten is belangrijke taak van afdeling

De voorlichtende taak van onze afdeling wordt vervuld door het houden van (jaar)vergaderingen en regiovergaderingen. Uit de hoeveelheid vertegenwoordigers van onze leden, waarvan de opkomst van matig tot goed kan worden gekwalificeerd, blijkt dat zowel de interesse voor het onderwerp van de vergadering als de af te leggen reisafstand tot de vergaderplaats een rol spelen. Maar zowel de inhoud van het onderwerp dat aan de orde komt, als de inbreng van de leden wordt steeds als waardevol ervaren.

Behalve in voorlichtende zin hebben de vergaderingen ook tot taak een ontmoetingsplek te zijn voor de leden. Het uitwisselen van ervaringen het bespreken van elkaars problemen en het helpen meedenken aan oplossingen hiervoor, hebben een positief effect op de wijze waarop de taken worden uitgeoefend, die elke kerkvoogd in de eigen gemeente te vervullen heeft. Op deze wijze ontstaan er herkenbare personen in naburige gemeenten die bereid zijn een helpende hand te bieden.

Een belangrijk onderdeel van het werk is de samenwerking met de (inmiddels vroegere) Provinciale Kerkvoogdijcommissie en het (huidige) regionaal College voor de Behandeling van beheerszaken. Naar onze plaatselijke colleges van kerkrentmeesters blijkt dit o.a. uit het samen aanbieden van cursussen op het gebied van de vorming en toerusting van de ouderling-kerkrentmeester. In de herkenbare kwaliteit van het aangeboden cursusmateriaal is de inbreng van de afdeling met de op de praktijk gerichte aanpak verwerkt. Door deze vorm van samenwerking komt er een wijze van belangenbehartiging tot stand in het beleid van de provinciale organen met een verantwoorde afstemming voor de praktische uitvoering van werkzaamheden. Hierdoor kunnen gemeenten in gezamenlijkheid benaderd worden, en dat zonder extra tijdsbeslag voor de leden.

Uitgaande van het gegeven dat vrijwilligerswerk bij voorbaat de bedoeling heeft om het goed te doen, kan worden gesteld dat aan de geformuleerde doelstelling is voldaan.
Omdat getracht is alle onderwerpen waarmee colleges van kerkvoogden te maken

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Beekbergen.

hebben te behandelen, mag worden gesteld dat er niet direct onderwerpen zijn blijven liggen. Wel is het zo dat niet alle onderdelen van het takenpakket voor iedereen even sterk in de belangstelling staan. Per saldo is de belangstelling voor onderwerpen vaak afhankelijk van de plaatselijke situatie, gekoppeld aan de interesse en kennis van de betrokken kerkvoogden. Daarmee wordt tevens een onderdeel van het werk aangegeven dat misschien te weinig aandacht heeft gekregen, namelijk de vraag hoe in elke plaatselijke gemeente vacatures in het college van kerkvoogden vervuld kunnen worden door personen die terzake over voldoende kennis en bekwaamheden beschikken en tevens bereid zijn om de brede taak van ouderling-kerkvoogd naar behoren te vervullen.

De belangenbehartiging van de plaatselijke kerkelijke gemeenten in de regionale organen en (via het hoofdbestuur) in de landelijke organen, is één van de belangrijkste taken van de afdeling. Daarbij hoort ook het ijveren voor een regionale vraaggestuurde dienstverlening tegen aanvaardbare kosten. Deze belangenbehartiging wil het bestuur van de afdeling uitvoeren door het onderhouden van goede contacten met de regionale kerkelijke organen.

Provinciale afdeling Utrecht

Namens het bestuur van de provinciale afdeling Utrecht schrijft de voorzitter van de afdeling, de heer *W.G. Roseboom*, het volgende.

Faciliteren en beheren als kerkrentmeester
Met het faciliteren in de breedste zin van het woord, wordt hier de zorg bedoeld voor alle materiële zaken, die nodig zijn om de kerkelijke activiteiten in de gemeente mogelijk te maken. Het gaat om het beheer van de bezittingen van de gemeente, voor zover niet van diaconale aard. Dat betreft o.a. de gebouwen zoals het kerkgebouw, een wijkcentrum, verenigingsgebouw en pastorie. Maar ook het beheer van de financiële middelen voor dit deel van het werk in de gemeente valt hieronder.

In feite zijn dat de beide hoofdtaken van het college van kerkrentmeesters, die tot voor kort de kerkvoogden werden genoemd. Het is even wennen aan die naam. Kon je voorheen collecteren voor de kerkvoogdij, een collecte voor (het college van) kerkrentmeesters wekt al spoedig de indruk van zelfverrijking. Zeker voor buitenstaanders. En dat zal uiteraard nooit de bedoeling zijn van deze vrijwilligers pur-sang. Het tegendeel is het geval.
In hun vrije tijd zijn zij namelijk met hun kennis en inzicht, pro Deo in de dubbele betekenis, beschikbaar voor de vele aangelegenheden waarmee de kerkrentmeester in de kerkelijke gemeente wordt geconfronteerd.

Er wordt vaak gesteld dat de kerk de grootste vrijwilligersorganisatie in Nederland is. Daarmee heeft zij ook zeer veel kwaliteit "in huis", waarvan gebruik gemaakt kan worden. Zo is het ook op het werkterrein van de kerkrentmeester. Die benodigde kennis is veelal binnen het college niet geheel aanwezig.
Het is dan ook gewenst, om maar niet te zeggen een noodzaak, om de binnen de kerkelijke gemeente aanwezige kwaliteiten in te schakelen bij het werk van het college. Dat verlicht de taak van de kerkrentmeesters.
Bovendien wordt er, door de werkzaamheden te verdelen over meerdere personen, minder beslag gelegd op de vrije tijd van de vrijwilliger en is deze eerder bereid om mee te werken en dat ook te blijven doen.
Verder ontstaat er zo ook een "kweekvijver" voor het invullen van vacatures in de toekomst.

Een bekend gezegd luidt: "Je kunt niet alles weten". Want ga maar eens na wat is er allemaal voorbij komt bij het uitvoeren van de werkzaamheden: De binnenkerkelijke regelgeving, wetgeving van overheden.
Onderhoud en restauratie van de gebouwen.

De taak van de plaatselijke kerkrentmeesters is in de loop der tijd steeds meer toegenomen. Als gevolg daarvan is het meer dan ooit gewenst dat kerkrentmeesters ter zake kundige en kwalitatief goede bestuurders zijn. In verband daarmee werkt ons bestuur aan deskundigheidsbevordering.

Daarnaast kan de binnen de plaatselijke colleges aanwezige (specifieke) kennis ook van belang zijn voor andere colleges van kerkvoogden. Daarom bevordert het bestuur van de afdeling de contacten tussen de plaatselijke colleges van kerkrentmeesters zodat uitwisseling van kennis en ervaring kan plaats vinden.

Tijdens de (regionale) vergaderingen zullen onderwerpen aan de orde gesteld worden die de colleges aanspreken en waarbij afdelingsbestuurders en hoofdbestuursleden met de kerkrentmeesters van gedachten kunnen wisselen. Het maandblad "Kerkbeheer", het maandblad van de Vereniging van Kerkvoogdijen en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer, zal daarbij een belangrijke rol kunnen vervullen. Ook de herziene versie van de "Handleiding ten dienste van kerkrentmeesters", die begin september 2004 gereed kwam, is van onmisbare betekenis om het beheerswerk van de ouderling-kerkrentmeester op verantwoorde wijze te kunnen uitoefenen.

Tenslotte zijn er ook de belangrijke contacten van onze provinciale bestuurders met de plaatselijke colleges van kerkrentmeesters in het kader van de uitreiking van draaginsignes aan plaatselijke functionarissen die zich hebben ingezet ter ondersteuning van het plaatselijk niet-diaconaal beheer van de colleges van kerkrentmeesters.

Voor dit alles is het van belang dat de plaatselijke colleges van kerkrentmeesters de afdelingsbestuurders kennen en ze weten te vinden.

Beheer van bezittingen, bankzaken, verzekeringen, belastingen.
Personeelszaken, zoals traktementen en salarissen, pensioenen en Arbo-voorschriften.
Bepalingen en regelgeving met betrekking tot monumenten en begraafplaatsen; enz.

Kerkrentmeesters hebben dus vele aandachtsgebieden. Ieder facet van het werk vraagt kennis en soms ook om specifieke kwaliteiten en die heb je nu eenmaal niet altijd en allemaal direct beschikbaar. Maar we behoren allemaal tot dezelfde kerk, centraal georganiseerd en daar zou dan alle kennis en informatie beschikbaar kunnen zijn. Kunnen zijn, want de landelijke dienstenorganisatie van de toenmalige Samen-op-Weg Kerken, nu de Protestantse Kerk in Nederland, heeft er voor gekozen om dit facilitaire onderdeel van het binnenkerkelijke arbeidsterrein niet tot haar primaire taken te rekenen.
Dat aspect, voortkomend uit de bezuinigingsmaatregelen met de daarmee samenhangende reorganisaties, heeft tot gevolg gehad dat veel functies ten dienste van het beheer in de kerk en in de plaatselijke gemeenten zijn vervallen.
Ook de Regionale Diensten Centra zijn hiermee geconfronteerd en ook daar is slechts een zeer beperkte personeelsformatie beschikbaar voor advies en informatievoorziening aan de colleges van kerkrentmeesters.

Dit is een gegeven en een keuze van de kerk, waaraan de synode haar fiat heeft gegeven. Het gevolg is dat de advisering en de kennis op het gebied van kerkrentmeesterlijk beheer nagenoeg geheel bij flankerende organisaties als de Vereniging van Kerkvoogdijen is neergelegd. Een vrijwilligersorganisatie met een klein, maar uiterst professioneel bureau. Daar is heel veel informatie en kennis voorhanden, of men weet waar de benodigde informatie te verkrijgen is.

Dan nu een fusie. Na 84 jaar gaan de werkzaamheden van de Vereniging van Kerkvoogdijen verder in de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer. Een logisch besluit na de vereniging van de kerken. Samen met de Gereformeerde en Luthersche zusters en broeders wordt er feitelijk gewoon doorgewerkt.
Met een brede achterban, want vrijwel elk college van kerkrentmeesters heeft wel eens behoefte aan informatie. Ook in de gefuseerde vereniging zal die beschikbaar zijn en blijven.

Vanaf de oprichting heeft de Vereniging van Kerkvoogdijen haar bestaansrecht bewezen en een plaats ingenomen aan de flanken van de kerk, die niet meer weg te denken is. Altijd ten dienste van de kerk en de plaatselijke gemeenten. Zo mag de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer ook verder gaan, meer dan ooit nodig als flankerende organisatie op het facilitaire gebied.
Dienstbaar aan de kerk en de gemeenten. Met de kerntaken als hiervoor genoemd, faciliterend en beherend, altijd werkend voor het in stand houden van de Erediensten, voor de prediking van het Evangelie en alles wat daarmee verband houdt. Pro Deo.

Provinciale afdeling Noord-Holland

Namens het bestuur van de afdeling Noord-Holland geeft de heer *W.J.J. Boot*, bestuurslid van de afdeling Noord-Holland en lid van het dagelijks- en hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen, zijn visie op kerk-zijn in Noord-Holland.

Driehonderd en zestig graden

Van Waddenzee tot Wereldstad, werkgebied van de Provinciale Afdeling Noord-Holland. Nederland op schaal, kerkelijke gemeenten van een luttel tiental tot duizenden gelovigen. Van Eijerland tot Schiphol.

Bont als Noord-Holland zelf is de kerkelijke gemeenschap in onze provincie. Historisch alle schakeringen van zeer behoudend tot absolute vrijdenkerij. Een mooi, maar ook een moeilijk werkgebied. Daar gaan we in de fusievereniging nog wat meer aan doen, nu het Gereformeerde palet de veelkleurige "Rok van Jozef" verrijkt.

Natuurlijk willen we onze kerkvereniging met onze verenigde flankerende vereniging verder steunen. Geen gemakkelijke opgave, want naast de provinciale structuur van onze vereniging kennen wij ook de scheiding platteland-Grote Stad die zich in de betrokkenheid van onze leden op elkaar evenzeer vertaalt, veeleer een eigen taal vergt.

Kerntaak van de toekomstige provinciale afdeling zal dan ook moeten zijn vereniging van wat gescheiden was, ook: stimulans van aandacht voor de ander, plaatselijk en regionaal.

Historisch terugkijkend op 84 jaar Vereniging van Kerkvoogdijen zien we de grote invloed van Noord-Holland op wat de kerk was: met name het vrijzinniger deel van de toenmalige kerk heeft zich hier ontwikkeld, in de ogen van menigeen met gevolgen die (wellicht te) rechtlijnige orthodoxie uiteindelijk ook niet heeft opgelost. Wie de moeite neemt middenin het Noord-Hollandse veen 360 graden om te draaien ziet de kerk zoals die hier is: veel kleine oude kerktorens waaronder gelovigen, klein in getal, echter ook in grote menigten, de Heer loven en danken voor het goede dat Hij telkens weer geeft. Waaronder wij ook rouwen om wie ons ontviel: ziel van de gemeenschap, teken van het Verbond. Aan de einder het stedelijk silhouet waar evenzeer de kerk leeft. In oneindige verscheidenheid, zo lijkt het wel, en..... wat is dat móói!

Wie zich omdraait, rondom zich kijkt, ziet de gemeente overal, ook in tijden van terugloop van ledentallen.

Natuurlijk zullen we moeten *willen* leren van elkaar in het beheer én in het geloof. We kijken om ons heen, en onze blik treft de ander, kan niet anders, ook al zijn de plaat-

selijke zorgen nog zo groot. Die te delen met elkaar moet het doel zijn van een nieuwe provinciale afdeling zoals wij vertrouwen dat die groeien zal en uiteindelijk haar plaats in het Noord-Hollandse kerkbeheer zal innemen. We moeten *willen* zien, de afdeling ziet het als haar taak dat inzicht te verdiepen, daarin de gemeenteleden dienstbaar te zijn. Een moeilijke, intensieve taak die niet zomaar vervuld is. Die jaren neemt en waarvan het resultaat soms zó ver weg lijkt dat je er bijna moedeloos van wordt.

Zoekend naar de juiste weg ter dienstbaarheid, zullen wij moeten trachten meer betrokkenheid op elkaar te stimuleren, het weten dat de zorg gedeeld wordt. Verantwoordelijkheid niet alleen voor de eigen gemeente, het eigen ambt, de eigen organisatie, maar verantwoordelijkheid voor het verband der kerken, verenigd in het Verbond van hun Heer. Regionaal, Stad-Land, kerkelijk ambt-beheer, Provinciaal-Gemeenten-Dienstencentrum.

De historie van de Vereniging van Kerkvoogdijen is verbonden met soms tegenstrijdige belangen, die wij op één, kerkelijke, lijn willen houden. Besef dat de gemeenten niet zomaar Gods Water over Gods Akker moeten laten lopen, maar dat zij, als goede beheerders, Gods Water mogen kanaliseren ten dienste van allen. Daarvoor mogen moderne middelen niet worden geschuwd. Daarvoor moeten we ook afstand kunnen en willen doen van gevestigde standpunten, links, rechts, boven of onder, dat maakt niet uit. Struikelend, vallend, ons gedragen wetend, doen wij dat werk. Zoekend, vindend, echter voortdurend ziend, dat wat verandert een veranderend antwoord verwacht en verwachten mag. Soms achter de feiten aanlopend, soms als voortrekkers, jammer genoeg zelden precies op de juiste tijd, de goede plaats. Mensenwerk. Maar: mensenwerk op *kerkelijke* wijze, een *eigen* visie, een *eigen* geluid en vooral niet geleend van een ander. Dat vergeten we wel eens makkelijk.

In de komende decennia zal de verenigde kerk haar schoot open moeten houden voor de plaatselijke gemeenten zonder wie zij geen bestaanszin heeft. Open staand voor wie zich niet direct geborgen voelt, in dialoog blijvend met wie zich afwendt. Roepend hen die niet willen horen, een open oog voor wie niet wil zien.

Ik sluit af in de hoop dat het ons blijft gelukken, steeds nieuwe bestuurders te vinden die deze lamp van ons overnemen. Jonge mensen, die verwonderd de schoonheid van de kerk in het vlakke land willen zien, daaraan een deel van hun leven besteden. Driehonderd en zestig graden, en geen één minder!

Provinciale afdeling Zuid-Holland

M.G.R. Barendrecht

Namens het bestuur van de afdeling leverden de heren M.G.R. Barendrecht en W.J. Koutstaal, resp. voorzitter en secretaris van de afdeling, de volgende bijdrage.

W.J. Koutstaal

Zuid-Holland: een zeer diverse kerkprovincie

Denkend aan Holland zie ik brede rivieren traag door oneindig laagland gaan.
Aangezien Noord-Holland geen brede rivieren heeft, is het aannemelijk dat de dichter Marsman Zuid-Holland in gedachten had toen hij deze regels op papier zette.

De rivieren zijn heden ten dage nog steeds breed en aan de snelheid van het water zal sinds het totstandkomen van de dichtregels ook niet of nauwelijks iets veranderd zijn. Maar het oneindige laagland is wel veranderd. Weliswaar is het nog even groot als vroeger, maar de visuele oneindigheid wordt allengs meer beperkt door de steeds maar toenemende bebouwing.

Het woord traag is in een bepaalde mate en betekenis ook van toepassing op de afdeling Zuid-Holland van de Vereniging. Immers, waar menige afdeling reeds het 75-jarig bestaan heeft gevierd, zal dit in Zuid-Holland pas aan het einde van 2006 aan de orde komen.
Traag, in vergelijking met andere afdelingen, was ook het totstandkomen van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Zuid-Holland.
Traag kwam ook de deelname aan het project "De VVK komt bij u thuis" tot stand, maar wordt nu grondig voorbereid aangepakt, werk in uitvoering. Het woord "traag"is een aantal malen genoemd, maar je zou hiervoor ook een ander woord kunnen gebruiken en dat is "gestaag". Dit past zeker bij het element water, zoals dat ook in de dichtregels wordt genoemd.
Zuid-Holland is een zeer diverse kerkprovincie. Deze provincie kent immers grootstedelijke gebieden met daarnaast ook zeer grote streken waar landbouw en veeteelt de bronnen voor het dagelijks bestaan zijn. Deze grote verschillen merk je ook als bestuur van onze afdeling.
Misschien was er destijds, maar ook nu nog, wat tijd nodig om overtuigd te raken van nut en noodzaak, maar als die overtuiging er eenmaal is, dan gaat het ook in volle vaart vooruit.

Een afdelingsbestuur richt zich bij zijn werkzaamheden op datgene wat nuttig is voor

de plaatselijke colleges en waaraan zij behoefte hebben. Die laatste signalen komen maar in geringe mate door en dus is het belangrijk dat het afdelingsbestuur voor een aanmerkelijk deel uit nog in functie zijnde kerkrentmeesters bestaat.

Anderzijds is er een sterk hoofdbestuur, met naast generalisten, ook veel hoogwaardige specialisten. Maar ook een actief Centraal Bureau in Dordrecht, van waaruit naar aanleiding van behandelde en actuele zaken informatie aan de plaatselijke colleges wordt verstrekt.
Zij bepalen samen in hoofdzaak het gezicht van onze Vereniging naar buiten en doen dat op uitstekende wijze.

Een provinciale afdeling probeert dus lacunes op te sporen en daar voorlichting over te geven in de vorm van streekvergaderingen. De afdeling Zuid-Holland doet dit in nauwe samenwerking met het Regionaal College voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB), tot voor kort geheten de Provinciale Kerkvoogdijcommissie (PKC). Wij prijzen ons gelukkig met de reeds jarenlange uitstekende samenwerking met dit kerkelijke orgaan, die de plaatselijke colleges alleen maar ten goede komt.

Wat heeft dit alles nu uitgewerkt, of, in de tegenwoordige tijd, wat werkt dit alles nu uit?
Wij kunnen niet stellen dat streekvergaderingen, regiobijeenkomsten en de jaarvergadering door de leden massaal bezocht worden.

Toegespitste regiobijeenkomsten worden bezocht door minder dan de helft van de 217 leden van onze afdeling, de andere vergaderingen door minder dan de helft van de helft.
Weten de afwezigen alles al? Of, wat scherper gesteld, beseffen zij niet dat zij zich tekort doen?
Anderzijds geven de aanwezige kerkrentmeesters blijk van een grote mate van betrokkenheid die van belang is oor het functioneren van het college en de gemeente. En daar gaat het per slot van rekening allemaal om: de stoffelijke aangelegenheden van de plaatselijke gemeente en van het geheel van de kerk.

Provinciale afdeling Zeeland

Namens het bestuur van de provinciale afdeling Zeeland geeft de heer *C.M. van den Boomgaard*, voorzitter van het afdelingsbestuur, een blik op de kerkelijke situatie in Zeeland.

Een blik op Zeeland

Zeeland bestaat uit een veelheid van (voormalige) eilanden die door dam, dijk en brug aaneen zijn gesmeed. Zee-land. De naam geeft precies aan waar het door de eeuwen heen altijd om draaide: uit zee werd land gewonnen, maar ook ging land aan de zee verloren. Alle delen worden dan nog steeds als eilanden aangeduid, ondanks het feit dat de verschillende delen al jaren met elkaar verbonden zijn.
Zeeland is ook een regio waar door het vele water en de relatief kleine dorpen met weinig of geen openbaar vervoer de inwoners op zichzelf waren aangewezen. Er waren alleen globale contacten met de buurtgemeenten op hetzelfde eiland.

Dat geldt ook voor de kerkelijke situatie. Op de eilanden bestaan de kerkgemeenschappen in meerderheid uit Hervormde gemeenten en Gereformeerde kerken, terwijl er in sommige grotere plaatsen Rooms-Katholieke parochies gevestigd zijn.

In de afdeling Zeeland van de Vereniging van Kerkvoogdijen valt diezelfde lijn te zien. Alle plaatselijke colleges van kerkvoogden van Hervormde gemeenten zijn lid van de Vereniging van Kerkvoogdijen en daarom automatisch lid van de afdeling Zeeland. De laatste jaren echter is het moeilijk om menskracht te vinden voor de bezetting van bestuurszetels in het afdelingsbestuur. Opvallend is overigens dat de colleges van kerkvoogden uit de grotere gemeenten vaak niet vertegenwoordigd zijn, maar dat bestuursleden steeds gevonden werden in de kleinere Hervormde gemeenten.

De uitgestrektheid van de provincie Zeeland en de verbindingen via de verschillende veren, droegen er toe bij dat de activiteiten op provinciaal gebied soms minimaal waren. Want om op provinciaal niveau bijeen te komen, moesten de bijeenkomsten zodanig gepland worden dat de verschillende bootverbindingen in diverse richtingen tussen 21.00 en 22.00 uur gehaald konden worden.

Nadat de Deltawerken voltooid waren en de Westerscheldetunnel in gebruik is genomen, is nu geheel Zeeland ontsloten. Vanaf dat moment kan onze provinciale afdeling haar bijeenkomsten dan ook optimaal organiseren. De belangstelling voor onze jaarvergaderingen is dan ook sterk toegenomen, want deze vergaderingen worden door een groot aantal leden bezocht.

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Haamstede.

Mede naar aanleiding van het succes van de in 2003 gehouden najaarsbijeenkomsten onder de titel "De VVK komt bij u thuis", gaan wij door met deze regionale vergaderingen.

Als provinciale afdeling Zeeland van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer hopen wij ons werk voort te zetten, met steun van het hoofdbestuur en het Centraal Bureau te Dordrecht, door ons gezamenlijk in te zetten voor de vermogensrechtelijke zaken van niet-diaconale aard van de gemeenten die onder de Protestantse Kerk in Nederland horen.

Provinciale afdeling Noord-Brabant-West

Namens het bestuur van de afdeling Noord-Brabant-West, schrijft de oud-voorzitter van deze afdeling, de heer *J. van den Brink,* het volgende.

1816 – 1951 – 2004

Bij de herdenking in 1966 van het feit dat 150 jaar geleden de kerkprovincie Noord-Brabant ontstond, hield de heer dr. C.N.M. Kortmann, toen Commissaris der Koningin (CdK) in Noord-Brabant, een toespraak. Daarin trof me het volgende gedeelte: "Steeds treden nieuwe generaties aan, telkens met nieuw élan, telkens met nieuw idealisme, telkens met nieuwe mogelijkheden.
Wij van 1966 zijn er ons van bewust, dat wij ook nu, evenals in 1816, ons in een tijdvak van revolutionaire wijziging bevinden. Wat moet de CdK van 1966 vaststellen? Hij moet zich in godsdienstzaken veel gereserveerder opstellen, maar hij moet helaas toch voortschrijdende ontkerstening vaststellen. Groeiende technocratie, toenemende weelde, grover materialisme.

Maar gelukkig daarnaast ook lenteverschijnselen, vooral bij de jeugd, voor wie oecumene en concilie prikkelende begrippen zijn. Meer dan vroeger, feller dan vroeger, ervaart de tegenwoordige generatie de echte lijfelijke pijn van een verscheurd christendom, over en weer.
Wie, die zichzelf christen durft te noemen, verlangt niet om een actueel beeld te gebruiken, dat de scheidsmuur, dwars door de stad Gods opgetrokken, wordt geslecht?
De mooie kerkgebouwen die het christenvolk der middeleeuwen aan ons in Noord-Brabant heeft nagelaten, hebben wij met veel piëteit, met veel geld en met veel moeite voor een goed deel in verjongde luister hersteld. Het wordt nu de taak van de komende generatie en misschien nog van de onze, om de geestelijke restauratie daarnaast te voltooien".

Op 7 januari 1816 werd het "Algemeen Reglement" voor het bestuur der Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden" bij K.B. vastgesteld en afgekondigd. Het beheer der kerkelijke goederen werd streng gescheiden van het bestuur der overige kerkelijke zaken, terwijl Z.M. de Koning (Koning Willem I) als "opperkerkvoogd" optrad. De sporen van de merkwaardige scheiding tussen "regeer" en "beheer", waarvan de wortels tot de beginperiode der Reformatie teruggaan, zijn tot op heden nog niet geheel uitgewist.
Van onverdachte en onverwachte zijde heeft de Koning steun gevonden bij de Gereformeerde dr. J.C.A. van Loon, die in zijn in 1942 aan de Vrije Universiteit verdedigde dissertatie over het Algemeen Reglement van 1816 de Koning op deugdelij-

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te Meeuwen.

ke gronden vrij pleit van te grote bemoeizucht. Bovendien toont dit reglement opvallende bestuurlijke kwaliteiten en heeft de Koning naar de mens gesproken de kerk uit haar diepste verval opgericht en haar nieuwe levensmogelijkheden geschonken.

In dit kader valt de stichting van de kerkprovincie Noord-Brabant als bestuurlijke eenheid. Tezelfdertijd wordt de kerkprovincie Limburg ingesteld. Het provinciaal kerkbestuur van Noord-Brabant met Limburg zal in 1875 alle Hervormden ten zuiden van de Moerdijk verenigen.

Een nieuwe kerkorde, vrucht van een vernieuwd kerkelijk leven, wordt op 1 mei 1951 ingevoerd. Deze kerkorde van 1951 maakt de kerkvoogd tot een ambtsdrager. Hij staat niet meer buiten de kerkenraad. Echter, er is rekening gehouden met de bijzondere functie, die de kerkvoogd vervult, door naast het lid zijn van de kerkenraad, het college van kerkvoogden een grote mate van zelfstandigheid te laten tegenover de kerkenraad. B.v. de begroting, die het college opmaakt, wordt wel in de kerkenraad behandeld, maar onafhankelijk door het college vastgesteld. Uiteindelijk draagt dit college de verantwoordelijkheid! Door een overgangsbepaling ontstonden er drie soorten beheer, te weten: "aangepaste-, vrij beheer- en oud-toezicht" gemeenten.

De kerkprovincie Noord-Brabant/Limburg werd omgeven door commissies, o.a. de

provinciale kerkvoogdij-commissie (PKC), adviserend orgaan, met eigen bevoegdheden. De leden van deze commissie waren tegelijk lid van de kerkvoogdijkamer van het Provinciaal College van Toezicht. De PKC fungeerde uitstekend en was, via het "Bureau Eindhoven", een steun voor plaatselijke kerkvoogdijen.

Een baken in zee is de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk, via het "Bureau Dordrecht" een vraagbaak voor alle kerkvoogdijen! De jaar- en algemene vergaderingen werden goed voorbereid en goed bezocht.
Een record aantal bezoekers trok de Buitengewone algemene vergadering van 20 oktober 1990 in Utrecht. De bedoeling was informatie aan de leden te geven over het ingenomen standpunt met betrekking tot de synodevoorstellen betreffende wijzigingen van de ordinanties 16 en 18 e.a. van onze kerkorde.

Ook de provinciale afdelingen van de VVK zijn niet weg te denken en volgden het deskundige hoofdbestuur vaak kritisch, echter altijd in een zeer goede verhouding! In het draaginsigne van de VVK is een kerkgebouw te herkennen en de evenwijdige lijnen symboliseren de leden van de kerk, samen Gods volk onderweg.
Het gebouw van de kerk heeft wortels in de diepte. Zo mogen we ons werk doen in de gemeente en deze arbeid mag gericht zijn op het Koninkrijk. Dit komt van de Here God af. Daarom wijst de spits van de kerktoren naar Boven!

Dankbaar voor alles wat in het midden van de kerk binnen de VVK mocht worden gedaan, wensen we de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland toe, samen met andere kerkgenootschappen in ons land, liefde en verdraagzaamheid, vrede en vreugde uit te stralen!

Provinciale afdeling Oost-Noord-Brabant en Limburg

De heer *A. den Oudsten*, lid van het hoofdbestuur van de Vereniging en gedurende vele jaren bestuurslid en voorzitter van de afdeling Oost-Noord-Brabant en Limburg, geeft het volgende weer.

Vereniging moet meer taken van de kerk overnemen

Het was boeiend om op de vragen in te gaan, als:
- hoe, gelet op haar doelstelling, de Vereniging naar uw mening heeft gefunctioneerd;
- aan welke zaken zij naar uw mening niet of onvoldoende aandacht heeft besteed; en
- hoe naar uw mening de nieuwe vereniging voor kerkrentmeesterlijk beheer ten dienste van de Protestantse Kerk in Nederland zich zou moeten profileren.

De Vereniging heeft zich, om haar doelstellingen te verwezenlijken, allereerst uitstekend georganiseerd. Zij deed dat intern op de volgende manieren:
- door het opzetten en onderhouden van een bureau met een kwalitatief hoogwaardige bezetting;
- door in het bestuur leden te benoemen met deskundigheid op bepaalde beleidsterreinen;
- door beleidsvoorbereidende commissies en, ad op hoc-basis, werkgroepen in te stellen voor diverse onderwerpen, die een deskundige voorbereiding behoeven;
- door zich, bij complexe onderwerpen, eerst te laten voorlichten door deze commissies en werkgroepen en
- door het contact met het grondvlak te handhaven door middel van de benoeming van een hoofdbestuurslid vanuit elke afdeling; en
- jaarlijkse contacten met de afdelingsbesturen.

Daarnaast heeft zij gezorgd voor goede contacten met en in de daarvoor in aanmerking komende organen van de kerk, zoals het Moderamen van de generale synode, de Algemene Kerkvoogdijraad, de Generale Financiële Raad en de SMRA. Door deze grondige voorbereiding, hadden de adviezen van de Vereniging ook een hoge graad van onontkoombaarheid.

De behartiging van haar doelstelling naar de gemeenten liepen altijd via het college van kerkvoogden en bestond uit voorlichting via het maandblad, voor specifieke onderwerpen opgestelde brochures en natuurlijk 'Even Dordrecht bellen'. De Vereniging heeft dan ook, naar mijn mening, voortreffelijk gefunctioneerd!

De plannen om gerichte scholing voor kerkvoogden aan te bieden, zijn helaas blijven steken in goede voornemens. Ik had daarop nog hardnekkiger moeten aandringen.

In de toekomst zullen goede contacten met de Generale Raad van Advies, het bestuur van de Dienstenorganisatie en, natuurlijk de synode zelf — vooral in het contact met het moderamen — moeten worden gelegd en onderhouden.

De bereidheid van de nieuwe Vereniging om te participeren in de beleidsvoorbereiding van onderwerpen die het beheer raken, zal in die gremia een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Het is goed ons nu reeds te realiseren dat we er mee rekening moeten houden dat de bestuurskracht schaars wordt, waardoor beleidsvoorstellen nauwelijks meer beoordeeld kunnen worden, en dat die beleidsvoorstellen, opgesteld door een organisatie die daarvoor niet geëquipeerd is, van geringere betekenis zullen zijn.

Waar de kerk ernstig krimpt, zodat de mogelijkheid van betaalde dienstverlening evenredig afneemt, zou de Vereniging er naar dienen te streven deze dienstverlening in haar pakket op te nemen. Dat strookt met ons motto 'In dienst van de kerk'. Ook beleidsmatig gezien, zou dit een goede zaak zijn omdat die dienstverlening dan ook door een daartoe capabel geacht bestuur wordt gestuurd.

De vorming van nieuwe kerkrentmeesters, voor zover ze zich nog laten vormen, zal moeten bestaan uit slechts enkele voorlichtingsavonden, waarbij een intermediair als de website een belangrijke bijdrage kan leveren. zijn. Deze website zal de kerkrentmeester niet alleen een goede oplossing moeten bieden voor het probleem waar hij op enig moment mee te maken heeft, maar de website zal ook de nodige informatie en voorlichting moeten geven. Het bijwonen van een voorlichtingsavond zal steeds noodzakelijk blijven, omdat daar het onderlinge contact optimaal is. De telefoon zal dienen om, samen met de kerkrentmeester, zijn probleem helder te krijgen, zodat hij gericht op de website voor zijn probleem een oplossing zal kunnen vinden.
De artikelen in het maandblad "Kerkbeheer" zullen — zeker doordat in de eerste jaren veel colleges met voor hen nieuwe regelgeving worden geconfronteerd — tijdig in de jaarcyclus concrete aanwijzingen moeten bevatten.

Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen

De heer *T. Dam* was betrokken bij de oprichting van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Groningen die later werd uitgebreid met het werkgebied van Drenthe. Mede door zijn expertise op dit gebied was hij in de periode 1994-1996 nauw betrokken bij het streven om vanuit elke afdeling van de Vereniging van Kerkvoogdijen Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen op te richten. De heer Dam schrijft daarover het volgende.

Netwerk van Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen gerealiseerd

De Vereniging van Kerkvoogdijen heeft via haar beleidsvoorbereidende Commissie Gebouwen en Monumenten in de afgelopen jaren een belangrijke coördinerende rol vervuld met betrekking tot het oprichten van Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen in elke provinciale afdeling.
Met name de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Groningen (later met Drenthe) heeft in dat proces in het bijzonder een voortrekkersrol vervuld. Met een plan van aanpak heeft de Vereniging van Kerkvoogdijen, zoveel als in haar vermogen ligt, de provinciale afdelingen terzijde gestaan.
Dit heeft ertoe geleid dat inmiddels in alle provinciale afdelingen Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen zijn opgericht die tot taak hebben hun expertise beschikbaar te stellen aan alle kerkvoogdijen en andere eigenaren van (kerk)gebouwen in den lande met betrekking tot restauratie, herstel en onderhoud van gebouwen en tot die gebouwen behorende orgels, meubilair en andere zaken.

Zo zijn kerkvoogdijen ervan verzekerd, dat zij ook in de toekomst met hulp van de Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen gebruik kunnen maken van diverse rijks-, provinciale- , gemeentelijke- en andere regelingen
De Stichtingen zijn vanuit een maatschappelijke behoefte opgericht.
De stimulerende rol, die de Vereniging van Kerkvoogdijen vanaf 1994 heeft gespeeld om Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen op te richten is één van de belangrijkste taken van haar doelstelling.
Voorts heeft de Vereniging van Kerkvoogdijen een Overlegorgaan (OVO) gevormd, waar Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen tweemaal per jaar bijeen komen om over actuele zaken rondom het beheer van kerkelijke gebouwen met elkaar van gedachten te wisselen.
Een lang gekoesterde wens van de Vereniging, namelijk te komen tot dit netwerk van Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen, is daarmee in vervulling gegaan.
Tenslotte heeft het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen een adviseur benoemd die zowel de Commissie Gebouwen en Monumenten als de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen terzijde kan staan met betrekking tot de activiteiten op het gebied van gebouwen en monumenten.

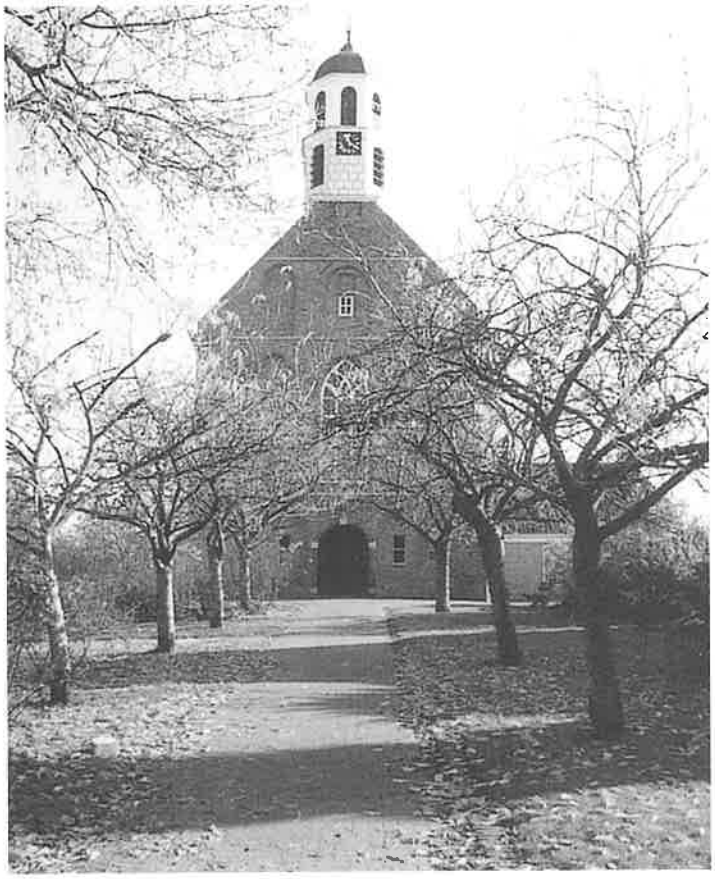

Kloosterkerk Ten Boer.

Dat de ene Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen met professionals werkt en de andere met vrijwilligers is van ondergeschikt belang. De Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen hebben voor de kerkelijke gemeenten een niet meer weg te denken plaats gekregen in de monumentenzorg. Daarnaast hebben zij een belangrijke taak om ook in toekomst onze cultuurschat in het algemeen en de kerken in het bijzonder samen met de beheerders voor verval te beschermen en te behouden.
Bovendien ervaart de Rijksdienst voor de Monumentenzorg het onderhandelen met een deskundige overkoepelende monumentenorganisatie als een welkome vereenvoudiging, die inmiddels toekomstwaarde heeft gekregen.

Met al deze activiteiten komt de doelstelling van de Vereniging van Kerkvoogdijen met betrekking tot het bevorderen van de stoffelijke aangelegenheden, het geven van voorlichting en adviezen op het gebied van restauratie, herstel en onderhoud van (monumentale) gebouwen volledig tot haar recht.

Het is de taak van de nieuwe Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland al deze activiteiten te blijven ondersteunen in de ruimste zin van het woord. Het is vooral van belang de betrokkenheid bij het behoud van ons culturele erfgoed in het algemeen en de kerken in het bijzonder te verbreden, maar vooral te verdiepen. Dat is de missie.

Dienend bezig zijn voor de Kerk

In dit hoofdstuk komt de voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen, de heer *drs. G. van Soest*, aan het woord. De heer Van Soest, die thans als Senior Adviseur Overheid werkzaam is bij Mercuri Urval te Amersfoort, heeft verschillende maatschappelijke functies bekleed. Na zijn loopbaan in het onderwijs was hij algemeen directeur van de Sociale Academie "De Vijverberg" te Ede en voorzitter van het College van Bestuur van de Christelijke Hogeschool te Ede. Van 1990 tot 1998 was de heer Van Soest wethouder en locoburgemeester van de gemeente Ede. Voordat de heer Van Soest door de algemene vergadering van 1987 tot hoofdbestuurslid was gekozen, was hij gedurende zeven jaar president-kerkvoogd van de Hervormde gemeente te Ede.
De heer Van Soest, die op 23 september 1989 door het hoofdbestuur benoemd werd tot lid van het dagelijks bestuur, vervult sinds 5 juni 1999 de functie van voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen.

Aanpassing beheersreglement

Toen ik in juni 1987 als lid van het hoofdbestuur van de Vereniging aantrad, werd mij één ding direct duidelijk. Ik was terecht gekomen in een vereniging met leden, die weliswaar een gemeenschappelijk ideaal hadden, maar die soms onderling verdeeld waren.
In die tijd stonden veel zaken in het middelpunt van de belangstelling. Natuurlijk waren er ook de traditionele onderwerpen als: beleid, bezuiniging, financiën, geldwerving, ledenverlies en andere kerkvoogdelijke beheerszaken die regelmatig op de agenda terugkwamen. Maar iedere vergadering van het hoofdbestuur kwam in die periode de verhouding "bestuur en beheer" of, zoals ik dat beter vind: "beleid en beheer", regelmatig op de agenda van het hoofdbestuur terug.

Het hoofdbestuur stond in beginsel zeker niet afwijzend tegenover de synodevoorstellen, maar nam wel steeds grotere afstand van het standpunt dat de Algemene Kerkvoogdijraad (AKR) in 1987 daarover innam. Het gevolg was dat de vertegenwoordigers van de Vereniging in de AKR een steeds zwaardere druk gingen leggen op eerder (1985/1986) door de AKR ingenomen standpunten. Kortom: vanuit de Vereniging kwam er iets op gang dat iets uitstraalde naar de gemeenten toe. Het gaat er immers niet om dat er iets van bovenaf wordt opgelegd dat de gemeenten maar zonder meer moeten accepteren. Neen, het gaat om een bepaalde visie die, in dit geval vanuit de kerkorde van 1951 (zie in voorafgaande hoofdstukken in dit Gedenkboek), duidelijk daarin is verwoord. Die visie is deze: dat (kerkenraads-)beleid gelijkwaardig moet zijn aan (kerkvoogdelijk-) beheer.

Blijkbaar is het heel moeilijk dat voor iedereen duidelijk te maken. Want ook anno 2004, nu er sinds 1 mei 2004 een Protestantse Kerk in Nederland operationeel is, is dat nog niet voor iedereen even helder. Het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen had zijn standpunt in het kader van de herziening van de ordinanties 16 en 18 e.a. ingenomen. Dat stond vast. Nu was de moeilijkheid hoe we dit aan onze leden (= de Hervormde gemeenten) zouden overbrengen.

Voorlichtingsbijeenkomst op 20 oktober 1990

Besloten werd om die kerkvoogdijen die, om welke reden dan ook, nog niet zover waren dat zij hun plaatselijk reglement aan de bepalingen van de kerkorde gingen aanpassen, van nadere informatie te voorzien. Hiervoor werd op zaterdag 20 oktober in de Margriethal van de Kon. Ned. Jaarbeurs te Utrecht een congres te houden.
De voorbereidingscommissie vanuit onze Vereniging, die ik mocht leiden, had zich bijzonder goed voorbereid. De bedoeling van deze bijeenkomst was: het standpunt van het hoofdbestuur toelichten, waarom het hoofdbestuur besloten had toch in te stemmen met het synodevoorstel om integratie van bestuur en beheer op plaatselijk vlak te realiseren.

Het begin van deze bijeenkomst, waar circa 700 kerkvoogden bijeen waren, een aantal dat nimmer op algemene of bijzondere vergaderingen werd bereikt, verliep vrij rustig. Maar naarmate de dag vorderde, gingen de emoties hoger oplopen. Er werden voorstellen gedaan om een stemming te houden, d.w.z. "voor of tegen" het standpunt van het hoofdbestuur stemmen. Zover kwam het echter niet. De tegenstanders stemden er uiteindelijk mee in dat het hoofdbestuur een beperkte enquête onder de leden van de Vereniging zou houden om te informeren of zij met het standpunt, dat de Vereniging over deze aangelegenheid innam, wel of niet konden instemmen. Het resultaat was duidelijk, want ruim 71 pct. van de leden was het met de visie van het hoofdbestuur eens. Overigens vond ik het een bijzondere gebeurtenis om op die dag zoveel kerkvoogden bijeen te zien.
Samen met andere collega-bestuurders hebben we op diverse provinciale afdelingsvergaderingen inleidingen gehouden om het standpunt van het hoofdbestuur over de zaken van 'beleid en beheer' ook aan de basis nog eens duidelijk uiteen te zetten.

Gemeentelijk beleidsplan

Zo rond diezelfde periode werd er vanuit onze Vereniging hard gewerkt om een model voor een gemeentelijk beleidsplan te maken. Eén van de voorstellen voor de herziening van een aantal ordinanties in het kader van 'beleid en beheer' was dat iedere gemeente over een beleidsplan dient te beschikken dat door de kerkenraad is vastgesteld.

Omdat de kerkvoogdij of het college van kerkvoogden bij de tot standkoming van een dergelijk beleidsplan een belangrijke rol speelt, heeft onze Vereniging het initiatief genomen om een model voor een integraal gemeentelijk beleidsplan te maken. Het

De Oude kerk van de Hervormde gemeente te Ede. Deze kerk is vermoedelijk vóór het jaar 1200 gebouwd. In de huidige vorm is de kerk gebouwd tussen 1375 en 1450 en is herbouwd na een brand in 1635. In 1964 werd begonnen met een grote restauratie, die in het najaar van 1967 werd voltooid. De kerk heeft thans bijna 600 zitplaatsen.

zou volgens de voorstellen voor de herziening van enkele ordinanties van de kerkorde, voor iedere gemeente verplicht worden gesteld.
Aan de tot standkoming van een model voor een gemeentelijk beleidsplan, heb ik samen met andere collega-bestuurders, aan het begin van de jaren negentig mogen werken.

Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen

Vanuit enkele provinciale afdelingen van onze Vereniging (Friesland en Groningen) waren er medio de jaren tachtig Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG-en) opgericht. De doelstelling van deze SBKG-en is, de colleges van kerkvoogden te helpen bij alles wat met het beheer, onderhoud en restauratie van het monumentale kerkgebouw te maken heeft. De SBKG van Groningen, waaraan later Drenthe is bijgevoegd, en die van Friesland waren geprofessionaliseerd, d.w.z. dat het bestuur van

de stichting het beleidsvoerend werk verricht, dus besturen, maar dat het uitvoerend werk, zowel bouwkundig als administratief, aan functionarissen wordt overgelaten. Eind van de jaren tachtig waren ook in Overijssel, Noord-Holland en Zeeland SBKG-en opgericht, maar daar werd ook het uitvoerend werk door bestuurders verricht.

Om twee redenen was het gewenst er aan te werken dat vanuit elke provinciale afdeling een SBKG ging opereren, namelijk:

1. in het kader van de bezuinigingsmaatregelen van de Nederlandse Hervormde Kerk zag het er omstreeks 1994/1995 naar uit dat de kerk het werk van enkele met name beheersinstanties, zoals de Bouw- en Restauratiecommissie, aan andere organisaties, zoals b.v. onze Vereniging, zou overdragen; en
2. dat voor het te voeren beleid van het hoofdbestuur, en dan met name waar het betreft de vertegenwoordiging van onze Vereniging in de Commissie Gebouwen van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO-K), van belang is te weten wat er op plaatselijk vlak ook op dit terrein voor wensen zijn of waar er probleemgebieden zijn.

Er is toen hard gewerkt om vanuit alle afdelingen deze SBKG-en op te richten, maar in de zomer van 1996 was het dan zover dat het in 1994 genomen initiatief volledig gehonoreerd kon worden.
Om juist te bereiken dat de vereiste continuïteit van het werk gehandhaafd blijft, was het beleid van het hoofdbestuur erop gericht dat alle SBKG-en volgens het model van Groningen-Drenthe zouden gaan werken.

Mede dankzij een pilot-project dat we o.a. door een riante bijdrage van de Nederlandse Gasunie konden opzetten, is met medewerking van het bestuur van de SBKG van Groningen-Drenthe een project opgezet, om te komen tot een professionalisering van indien mogelijk alle SBKG-en. Dat bleek echter niet haalbaar te zijn, want daarvoor bleken de verschillen in inzicht tussen de besturen van de SBKG-en soms te groot te zijn. Alleen Overijssel-Flevoland en Gelderland hebben deze stap gezet.
Het is jammer dat het project dan ook niet geheel geslaagd is, maar die eigen bestuursverantwoordelijkheid moet gerespecteerd worden. Waar het in feite om gaat is dat er in elke provinciale afdeling van onze Vereniging een SBKG operationeel is die in staat is om de betreffende colleges van kerkvoogden vanuit hun doelstelling optimaal van dienst te zijn.

Toen alle SBKG-en operationeel waren, werd er een Overlegorgaan (OVO) opgericht. Dit OVO neemt geen besluiten, maar is een platform om vanuit de SBKG-en, via de vertegenwoordiging vanuit het hoofdbestuur, in het CIO-K zaken aan de orde te stellen waar het in het kader van gebouwen en monumenten om gaat.
Ik ben nog steeds erg gelukkig dat we destijds deze zaak van de grond hebben gekregen, want hiermee kunnen we onze colleges van kerkvoogden, ook voor de komende jaren, een grote dienst bewijzen.

Kerkgebouw van de vroegere Hervormde gemeente te Westmaas (de huidige Protestantse gemeente i.w. Nieuwland).

VERENIGINGSVOORZITTER

Toen ik in juni 1999 door het hoofdbestuur tot voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen werd benoemd, heb ik mij direct voorgenomen om verenigingsvoorzitter te zijn. M.a.w.: om exact te weten wat er zich op plaatselijk niveau afspeelt, wilde ik de kerkvoogden bezoeken door middel van de vergaderingen die daarvoor door de besturen van onze provinciale afdelingen worden belegd. Daar komt het grondvlak bijeen en daar kun je horen wat er plaatselijk leeft. In enkele jaren heb ik alle afdelingen bezocht, waarbij er afdelingen zijn (o.a. Groningen en Zeeland), waar ik twee- of

zelfs driemaal ben geweest.

Mijn bedoeling was om op deze bijeenkomsten, waar veel belangstelling voor bestond, bij iedereen nog eens duidelijk te maken waar de Vereniging van Kerkvoogdijen voor stond en nog staat, namelijk zaken als:
a. relatie tot de Nederlandse Hervormde Kerk;
b. het Samen-op-Weg-proces;
c. de relatie tot de overheid, die als gevolg van de verder gaande secularisatie steeds losser is gaan worden.

Kerkvoogd is diaken van de interne plaatselijke organisatie

Zoals de titel van dit Gedenkboek "In dienst van de Kerk" reeds aangeeft, blijf ik van mening dat wij als kerkvoogden randvoorwaardelijk bezig zijn. De kerk is een gemeenschap die anders is dan welke organisatie dan ook. Het gaat in de kerk om spiritualiteit, om geloof in de werking van de Geest. De kerkvoogd mag daarbij de randvoorwaarden vervullen om het mogelijk te maken dat de kerkelijke gemeente daadwerkelijk gemeente van haar Heer mag zijn.

Van de ouderling-kervoogd wordt verwacht dat hij zich dienstbaar opstelt. Niet zoals vroeger toen er kerkvoogden waren die zich als regenten gedroegen. Neen, de ouderling-kerkvoogd moet dienstbaar zijn, want de kerk en het beheer moeten 'samenlèven', maar ook 'sàmen-leven'. Het beheer is een essentieel onderdeel van de kerkenraad. Soms roept dit spanningen op wanneer bestuur en beheer samen het beleid van de gemeente uitstippelen, doordat in de kerkenraad de immateriële zaken de hoogste prioriteit genieten. De visie van de kerkvoogd, die zich voor de randvoorwaardelijke taak geplaatst ziet, kan daar wel eens haaks op staan.
Maar ook in dit soort situaties moet het beheer zich dienstbaar opstellen, waarbij het er per slot van rekening om gaat om de stoffelijke zaken, of, zoals de nieuwe kerkorde dit noemt, de 'vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeente' te dienen.

Tijdens een interview voor het voormalige maandblad "De Kerkvoogdij" werd mij de vraag gesteld hoe ik 'beleid (bestuur) of beheer' vanuit de kerkorde zie. Ik zette toen uiteen dat vanuit de kerkelijke structuur bezien, de kerkvoogden het beheer voeren en zich daarom speciaal op de materiële zaken richten, terwijl de overige leden van de kerkenraad, zoals de predikant, ouderlingen en diakenen, zich vooral met de immateriële zaken bezighouden. Maar gezamenlijk is men voor beide zaken verantwoordelijk.

In de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland is voor dezelfde constructie gekozen en daar zijn we als Vereniging van Kerkvoogdijen erg gelukkig mee.

De Vereniging staat naast de Kerk

De Vereniging van Kerkvoogdijen is een flankerende organisatie, hetgeen o.a. inhoudt dat zij naast de kerk staat en niet, zoals door sommigen wel eens wordt verondersteld,

Kerkgebouw van de Hervormde gemeente te IJsselstein.

tegenover de kerk. Zij die de moeite nemen om dit Gedenkboek, van 84 jaar historie van de Vereniging van Kerkvoogdijen, eens te bestuderen, zullen telkens weer tot de ontdekking komen dat de Vereniging zich steeds voor de kerk heeft ingezet. De Vereniging is geen militante organisatie, zij is geen vakorganisatie, maar zij voelt zich geheel bij de kerk betrokken.

En vanuit die betrokkenheid is zij er o.m. bezorgd om dat de kerk (het Protestants Landelijk Dienstencentrum dat door het Bestuur van de Dienstenorganisatie wordt aangestuurd) een beleid gaat voeren dat geen rekening houdt met de huidige en toekomstige ontwikkelingen van de kerk die onder meer aangeven dat het ledenaantal jaarlijks daalt.
Vanuit haar verantwoordelijkheid tegenover de Kerk zal onze Vereniging, ook in de Protestantse Kerk in Nederland, een bijdrage blijven leveren door positief en realistisch op de toekomstige ontwikkelingen in te spelen.

Sinds enkele jaren bestaat er een goede overlegsituatie tussen het Moderamen van de generale synode en het dagelijks bestuur van onze Vereniging. Dat kan een zegen zijn voor de kerk, want zij is er niet bij gebaat wanneer de Vereniging een beleid zou ontwikkelen dat gebaseerd is op het voeren van buitenparlementaire acties zoals quotuminhouding. Neen, de Vereniging van Kerkvoogdijen moet blijven proberen zich dienstbaar op te stellen.

Dat kan via allerlei dwarsverbanden, zoals dat tot en met 1999 via de Algemene Kerkvoogdijraad (AKR) gebeurde. In de nieuwe kerkorde komt deze figuur niet terug en dat betekent dat het beheer in de bovenplaatselijke organisatie van de kerk niet gelijkwaardig is gesteld aan het beleid. Ook al is er nu een Generale Raad voor Advies, die ingesteld is om aan dit soort bezwaren tegemoet te komen, het zal met de bestaande visie op beleid en beheer, noodzakelijk zijn dat er ook bovenplaatselijk iets geregeld wordt (b.v. zoals de AKR gestructureerd was), waardoor het in de praktijk mogelijk wordt gemaakt dat bovenplaatselijke beheer gelijkwaardig aan dat van bovenplaatselijk beleid wordt gesteld.

Relatie met de overheid

Van oorsprong hebben kerken een eigen status. Zij zijn geen bedrijven of verenigingen. Zij vormen een geloofsgemeenschap met een uniek samenwerkingsverband in Nederland. Kerken willen niet van de overheid profiteren, maar zij verlangen van de overheid wel een behandeling die recht doet aan de betekenis van de kerken voor de gehele Nederlandse samenleving.
Kerkgebouwen zijn geen disco's, bioscopen, e.d. waarvoor extra beveiligingsmaatregelen in het kader van de brandveiligheid getroffen moeten worden. Kerken willen zich uiteraard onderwerpen aan het gezag van de Nederlandse wetgeving, mits deze wetgever en de uitvoerende macht zich voldoende realiseren wat de kerken precies voor de Nederlandse samenleving te bieden hebben.

De kerken beschikken over het grootste cultuurbezit dat voor onze dorpen en steden beeldbepalend is. Maar de overheid heeft enkele jaren geleden de onderhouds- en restauratiesubsidie voor kerkgebouwen verlaagd. De herziene regelgeving van de overheid gedurende de afgelopen jaren, leidde tot een aanzienlijke lastenverzwaring van de kerken van enkele tientallen miljoenen guldens. Ook de nieuwe instandhoudingsregeling, die zoals het er nu naar uitziet per 1 januari 2006 ingaat en de bestaande onderhouds- en restauratieregeling gaat vervangen, biedt voor onze plaatselijke gemeenten weinig meer perspectief. De Stichting Nationaal Contact Monumenten heeft daarover de afgelopen zomer haar bezwaren bij de Staatssecretaris kenbaar gemaakt.

Als gevolg van de secularisatie, deregulering, ontkerkelijking heeft de overheid de kerk als instituut naar de marge van de samenleving verdrongen. Weliswaar is er sinds jaren een proces van voortgaande secularisatie gaande, maar het beleid van twee kabinet-

De Abdijkerk van de Protestantse gemeente te Middelburg.

ten Paars heeft eraan bijgedragen dat de kerken in een achterstandspositie zijn terecht gekomen. Maar ondanks deze degradatie, zal de kerk moeten blijven spreken van haar Boodschap van het heil en de zorg voor de samenleving als geheel. De kerk moet weer het zout der aarde worden, waarvoor de beheerders de randvoorwaarden mogen creëren.

Om als gelovigen die kwaliteit in te zetten, niet om een machtspositie te bekleden, zoals ten onrechte wel eens wordt verondersteld, maar alleen om dienend voor de kerk bezig te zijn.

Besluitvorming van Kerk respecteren

Ondanks het feit dat menigeen van ons best een visie heeft over de vorming van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) heeft onze Vereniging daarover nooit een standpunt willen innemen, terwijl wij vaak genoeg werden verzocht ons als zodanig uit te spreken.

Maar de Vereniging is geen modaliteitenorganisatie. Dat heeft zij nooit willen zijn. Zij is een organisatie die buiten de kerk staat. Daarom heeft zij in de periode die aan 12 december 2003 vooraf ging, toen het verenigingsbesluit werd genomen, nooit een standpunt ingenomen waaruit zou blijken of zij vóór of tégen de kerkvereniging is.

De Vereniging wil geen opvatting hebben over Samen-op-Weg. Zij volgt de kerk, omdat de besluitvorming volgens de orde van de kerk berust bij de ambtelijke vergaderingen. Sinds de kerkorde van 1951 zijn het de ambtelijke vergaderingen die de regering van de Kerk uitoefenen. De regering van de Kerk wordt uitgeoefend waar de ambten (predikant, ouderling[-kerkvoogd] en diaken) bijeen zijn. Voor de plaatselijke gemeente is dat de *kerkenraad*, voor de in de classis verenigde gemeenten is dat de *classicale vergadering*, voor de gemeenten die in een kerkprovincie verenigd zijn, is dat de *provinciale kerkvergadering*, en voor de gemeenten, classes en kerkprovincies samen is dit de *generale synode*.
Deze manier van besluitvorming, die via de ambtelijke weg tot stand komt en erg democratisch is, heeft de Vereniging van Kerkvoogdijen altijd gerespecteerd en dat zal zij ook blijven doen.

De VVK volgt Kerk

Toen begin 2003 duidelijk werd dat de synoden van de Samen-op-weg-kerken in december 2003 tot besluitvorming over de kerkvereniging zouden overgaan, hebben vertegenwoordigers van het hoofdbestuur van onze Vereniging en van het algemeen bestuur van het Landelijk Verband van Commissies van Beheer van de Gereformeerde Kerken in Nederland zich tijdens een brainstormsessie nader beraden over de toekomst van beide verenigingen.
Dat heeft ertoe geleid dat er onder leiding van de heer D.G. Bijl uit Haastrecht een projectorganisatie in het leven is geroepen die van beide besturen de opdracht kreeg mogelijkheden te onderzoeken waardoor beide verenigingen, indien de kerken het verenigingsbesluit op 12 december 2003 zouden nemen, zich per 1 januari 2005 in een nieuwe organisatie zouden kunnen verenigen. Over het verdere verloop daarvan kunt u het nodige lezen in hoofdstuk 24 van dit Gedenkboek.
Maar de Vereniging van Kerkvoogdijen volgde de Kerk. Dat past geheel binnen haar statuten en doelstelling.

Goederen zijn van de gemeente

Helaas heeft de kerkvereniging in enkele gemeenten verdriet teweeg gebracht. Er is in enkele gemeenten sprake van scheuringen die soms door families heen lopen, met alle trieste gevolgen van dien. Maar ondanks deze emotionele gebeurtenissen, is het zo dat de gemeenteleden die, om welke reden niet meekunnen, de gemeente verlaten, waarbij zij de goederen achterlaten. De goederen van de gemeente zijn er voor bestemd om het de gemeente mogelijk te maken haar roeping van Christuswege te vervullen door de tijden heen. De gemeente is onlosmakelijk verbonden met de kerk in tijd en ruimte. Het is dan ook onmogelijk om het begrip gemeente te vervangen door *de leden*

De voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen, de heer drs. G. van Soest, spreekt zijn jaarrede uit tijdens de laatste 'gewone' algemene vergadering van de Vereniging, die op 17 april 2004 in "De Reehorst" te Ede werd gehouden.

van de gemeente in 2004 of door *de kerkenraad* of door *een meerderheid van de kerkenraad.*

De goederen zijn niet *van de leden*, die daarover met meerderheid van stemmen kunnen beslissen, maar van *de gemeente* (de rechtspersoon) die ook blijft bestaan als zich een aantal leden (ook als dit een groot aantal of zelfs alle leden zijn) van die gemeente afsplitst. Bij de beslissingen over goederen van de gemeente speelt *de kerk* dan ook een toeziende rol. De gemeente is weliswaar eigenaar, maar de kerk als geheel is er

medeverantwoordelijk voor dat de goederen niet aan hun bestemming worden onttrokken. Enkele rechterlijke uitspraken deze zomer, naar aanleiding van in kort geding aangespannen procedures, stelden de gemeenten die onder de PKN verder gaan, in het gelijk, want die gemeenten zijn eigenaresse van de kerkelijke gebouwen.

Ondanks het feit dat in een multi-culturele samenleving zoals de onze, de kerk niet meer erkend en herkend wordt als de eigentijdse vrijwilligersorganisatie, is er hoop. Meer dan in het verleden het geval was, zal de kerk zich waar moeten maken. Het feit dat men zich enkel en alleen als kerk presenteert, is onvoldoende om op steun en medewerking van de overheid te rekenen.
De kerk biedt iets waaraan de samenleving behoefte heeft. Dat betreft o.a. aandacht voor de mens en de jongeren in onze gemeenschap in het bijzonder. Dat heeft alles te maken met gemeente-opbouw. De kerk zal er dan ook altijd blijven, want wat God begonnen is, laat Hij nooit meer los.

De toekomst van de Protestantse Kerk in Nederland, waarin de Nederlandse Hervormde Kerk is opgegaan en die van haar gemeenten, laat zich moeilijk voorspellen. Eén ding is echter wel duidelijk: een goed kerkrentmeesterlijk beheer op plaatselijk vlak is mede de voorwaardenscheppende factor voor het optimaal functioneren van onze gemeenten. Hieraan wil de Vereniging van Kerkvoogdijen en straks de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer van harte meewerken. Wij zetten dan ook geen *punt* achter ons bestaan, maar een *komma*, want — met anderen — zetten wij, in dienst van de Kerk, ons werk voor de plaatselijke gemeenten voort.

De bestuurders van de Vereniging

Ruim vierentachtig jaar Vereniging van Kerkvoogdijen betekent ook vierentachtig jaar belangenbehartiging van:
— de Nederlandse Hervormde Kerk;
— de Hervormde gemeenten; en
— de kerkvoogdijen (colleges van kerkvoogden).
Dat is, wat vrij vertaald, de strekking van de doelstelling van de Vereniging. Om die doelstelling te verwezenlijken, zijn veel tijd, energie, doorzettingsvermogen en tal van andere goede eigenschappen nodig. De Vereniging van Kerkvoogdijen mag zich gelukkig prijzen dat zij deze en andere kwaliteiten steeds in haar midden heeft gehad door de aanwezigheid van de vele bestuurders die hun taak verstonden.
In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de bestuurders van de Vereniging die hun werkzaamheden ten behoeve van de Vereniging steeds in hun vrije tijd (de avonden en de weekeinden) verricht hebben. Al deze personen met hun belangrijke inbreng in dit Gedenkboek noemen, zou een al te lange lijst met namen opleveren. Bovendien is de kans groot dat één of meer bestuurders vergeten worden.
Als blijk van dank en grote waardering voor het vele werk dat alle bestuurders van de Vereniging van Kerkvoogdijen ten behoeve van de Vereniging en haar leden hebben verricht, wordt in dit Gedenkboek een overzicht opgenomen van de voorzitters, secretarissen en penningmeesters die de Vereniging van Kerkvoogdijen de afgelopen vierentachtig jaar hebben gediend.

Voorzitters

G.W. Mortier. De eerste voorzitter van de Vereniging was de heer G.W. Mortier uit Wageningen, die tot diens overlijden in 1928 de voorzittershamer hanteerde.
J.A. Bakker. Vanaf 1928 tot aan de algemene vergadering van 1953 was de heer J.A. Bakker voorzitter van de Vereniging. Door de algemene vergadering van 24 en 25 april 1953 werd de heer Bakker, die als redacteur van het maandblad een groot aandeel leverde, tot ere-voorzitter benoemd.
Mr. M.Ch. de Jong. De heer Bakker werd opgevolgd door de heer mr. M.Ch. de Jong, die deze taak tot 1955 op zich nam. De heer De Jong, die zoals andere bestuurders van de Vereniging ook in de Nederlandse Hervormde Kerk tal van functies in raden en organen bekleedde, kreeg door het moderamen van de Generale Synode in december 1974 de Legpenning uitgereikt, een kerkelijke onderscheiding, die slechts zelden wordt toegekend.
Prof. dr. ir. H.G. van Beusekom. Het hoofdbestuur benoemde op 15 januari 1955 prof. dr. ir. H.G. van Beusekom tot voorzitter van de Vereniging. Professor Van Beusekom, die ook hoofdredacteur van het maandblad was, vervulde deze functie tot 27 mei 1967. Door de algemene vergadering van 27 mei 1967 werd hij benoemd tot ere-voorzitter van de Vereniging.
Mr. J.W. Harbers. De heer mr. J.W. Harbers volgde professor Van Beusekom in mei 1967 als voorzitter op en vervulde deze functie tot september 1973.

Mr. J.J. Woltman. Vanaf september 1973 tot maart 1975 werd het voorzitterschap door de heer mr. J.J. Woltman waargenomen. Wegens zijn grote verdiensten voor de Vereniging en haar leden gedurende dertig jaar, benoemde de algemene vergadering van 21 april 1979 hem tot erelid.
Dr. W.J. Diepeveen. In de hoofdbestuursvergadering van 22 maart 1975 werd dr. W.J. Diepeveen tot voorzitter van de Vereniging benoemd. De heer Diepeveen vervulde deze functie tot 14 december 1985. Wegens zijn grote verdiensten ten behoeve van de leden van de Vereniging, benoemde de algemene vergadering van 20 april 1991 de heer Diepeveen tot erelid van de Vereniging.
Mr. J.A. van Riessen. Tijdens de hoofdbestuursvergadering van 14 december 1985 werd de heer mr. J.A. van Riessen tot voorzitter van de Vereniging benoemd; hij vervulde die functie tot juni 1999.
Drs. G. van Soest In de hoofdbestuursvergadering van 5 juni 1999 werd de heer drs. G. van Soest, die sedert 1987 deel uit maakte van het hoofdbestuur, tot voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen benoemd. Door de buitengewone algemene vergadering van 13 november 2004 werd de heer Van Soest tot erelid benoemd.

G.W. Mortier
H.B. lid 1920-1928

J.A. Bakker
H.B. lid 1924-1953

Mr. M.Ch. de Jong
H.B. lid 1938-1974

Prof. dr. ir. H.G. van Beusekom
H.B. lid 1943-1967

Mr. J.W. Harbers
H.B. lid 1965-1973

Mr. J.J. Woltman
H.B. lid 1949-1979

Dr. W.J. Diepeveen
H.B. lid 1971-1991

Mr. J.A. van Riessen
H.B. lid 1974-2002

Drs. G. van Soest
H.B. lid sinds 1987

SECRETARISSEN

Ds. mr. C.J. Bartels. De eerste secretaris was de heer ds. mr. C.J. Bartels die tot 1926 deze functie bekleedde. Gedurende vele jaren was de heer Bartels eindredacteur van het maandblad.

Jhr. A.H.P.K. van Suchtelen Van de Haare. Van 1925 tot 1926 vervulde jhr. A.H.P.K. van Suchtelen Van de Haare deze functie.

Mr. W.H. Köhler. Mr. W. Köhler te Maarssen volgde de heer Van Suchtelen Van de Haare in 1926 op en was tot zijn overlijden in 1931 secretaris van de Vereniging.

L.A. Snoep. Van 1931 tot 1932 was de heer L.A. Snoep waarnemend-secretaris.

Mr. A. de Jong. De heer Snoep werd in 1932 opgevolgd door de heer mr. A. de Jong. Naast de functie van secretaris van de Vereniging, verrichtte de heer De Jong tot aan zijn overlijden in 1959, talrijke andere werkzaamheden ten behoeve van de Vereniging o.a. als eindredacteur van het maandblad.

J. van Schagen. Na het overlijden van de heer De Jong werd de heer J. van Schagen, die sinds 1 juli 1957 penningmeester van de Vereniging was, tot secretaris benoemd welke functie hij tot eind 1970 bekleedde.

Th.L. van Hazel. De heer Th.L. van Hazel volgde de heer Van Schagen als secretaris op en verrichtte diverse werkzaamheden binnen de Vereniging, o.a. als van voorzitter van de redactiecommissie van "De Kerkvoogdij". De heer Van Hazel was tot het voorjaar van 1992 secretaris van de Vereniging. Vanwege zijn grote verdiensten voor kerk en gemeenten, benoemde de algemene vergadering van 16 april 1994 de heer Van Hazel tot erelid van de Vereniging.

Mr. B. van den Broek. In mei 1992 werd de heer mr. B. van den Broek secretaris van de Vereniging van Kerkvoogdijen. Hij vervulde die functie tot april 2003.

W.G. Roseboom. De heer W.G. Roseboom werd op 14 juni 2003 door het hoofdbestuur tot secretaris van de Vereniging benoemd.

Ds. mr. C.J. Bartels
H.B. lid 1920-1946

Jhr. A.H.P.K. van Suchtelen v. d. Haare
H.B. lid 1920-1925

Mr. W. Köhler
H.B. lid 1926-1931

L.A. Snoep H.B. lid 1928-1938

Mr. A. de Jong
H.B. lid 1931-1959

J. van Schagen
H.B. lid 1949-1971

Th.L. van Hazel
H.B. lid 1961-1994

Mr. B. van den Broek
H.B. lid 1982-2003

W.G. Roseboom
H.B. lid sinds 1992

PENNINGMEESTERS

Ir. C.W. E. van Voorst van Beest. Ir. C.W. van Voorst van Beest was de eerste penningmeester van de Vereniging. Hij bekleedde deze functie tot 1931.

C. van Harderwijk. De heer C. van Harderwijk volgde de heer Van Voorst van Beest op en vervulde deze functie tot 1 juli 1957. De algemene vergadering van 5 en 6 juni 1957 benoemde de heer Van Harderwijk tot erelid van de Vereniging.

J. van Schagen. De heer Van Schagen, die sinds 1949 lid van het hoofdbestuur was, nam het penningmeesterschap van de heer Van Harderwijk per 1 juli 1957 over. De heer Van Schagen was tot eind 1970 penningmeester.

A. Sorber. De heer A. Sorber was penningmeester van eind 1970 tot 1 januari 1972.

Th. L. van Hazel. De heer Th.L. van Hazel, die sinds eind 1970 secretaris van de Vereniging was, nam het penningmeesterschap van 1 januari 1972 tot 1 januari 1973 waar.

A. van Adrighem. Per 1 januari 1973 werd de heer A. van Adrighem tot penningmeester benoemd en vervulde deze functie tot en met 25 april 1981.

Mr. F.W.M. van Oppen. De heer mr. F.W.M. van Oppen werd met ingang van 25 april 1981 de nieuwe penningmeester van de Vereniging. Hij vervulde deze functie tot juni 1993.

G.L. Westerveld Sinds juni 1993 is de heer G.L. Westerveld, die vanaf 1989 deel uit maakt van het hoofdbestuur, penningmeester van de Vereniging van Kerkvoogdijen.

Ir. C.W. E. van Voorst van Beest
H.B. lid 1920-1932

C. van Harderwijk
H.B. lid 1920-1957

J. van Schagen
H.B. lid 1949-1971

A. Sorber
H.B. lid 1962-1972

Th.L. van Hazel
H.B. lid 1961-1994

A. van Adrighem
H.B. lid 1970-1981

Mr. F.W.M. van Oppen
H.B. lid 1974-1999

G.L. Westerveld
H.B. lid sinds 1989

Ereleden

Artikel 4 van de statuten van de Vereniging van Kerkvoogdijen vermeldt dat de Vereniging, naast gewone en buitengewone leden, ook ereleden kent. Op voorstel van het hoofdbestuur kunnen door de algemene vergadering bepaalde personen die zich jegens de Vereniging bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt, tot ereleden worden benoemd.

Gedurende haar 84-jarig bestaan zijn onderstaande personen tot erelid benoemd:

— J.A. Bakker, voorzitter van de Vereniging, benoemd tot erelid door de algemene vergadering van april 1953.

— Mr. G. Vixseboxse, vice-voorzitter van de Vereniging. De heer Vixseboxse heeft in het kader van zijn lidmaatschap van de Commissie voor de kerkorde, waarin hij de Vereniging van Kerkvoogdijen vertegenwoordigde, veel voor de kerkvoogdijen tot stand gebracht. Vanwege zijn bijzondere verdiensten benoemde de algemene vergadering van april 1953 hem tot erelid.

— Prof. dr. ir. H.G. van Beusekom, voorzitter van de Vereniging, benoemd tot erelid door de algemene vergadering van mei 1967.
— Mr. J.J. Woltman, waarnemend-voorzitter van de Vereniging. Vanwege zijn grote verdiensten voor de Vereniging en haar leden, benoemde de algemene vergadering van april 1979 hem tot erelid.
— Dr. W.J. Diepeveen, voorzitter van de Vereniging. Vanwege zijn grote verdiensten voor de leden van de Vereniging, benoemde de algemene vergadering van april 1991 tot erelid.
— Th.L. van Hazel, secretaris van de Vereniging. Vanwege zijn grote verdiensten voor kerk en gemeenten, benoemde de algemene vergadering van april 1994 hem tot erelid.
— Drs. G. van Soest, voorzitter van de Vereniging. Vanwege zijn grote verdiensten voor de gemeenten, de Vereniging en de kerk, benoemde de buitengewone algemene vergadering van 13 november 2004 hem tot erelid.

De hiervoor vermelde opgave van voorzitters, secretarissen, penningmeesters en ereleden van de Vereniging moet gezien worden als een vorm van dank en waardering voor hetgeen leden van het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen gedurende bijna vijfentachtig jaar voor de Nederlandse Hervormde Kerk en haar gemeenten verricht hebben.

Tal van bestuurders van de Vereniging verrichtten, naast hun taken binnen de Vereniging, verschillende andere werkzaamheden ten dienste van de Nederlandse Hervormde Kerk. Gedacht wordt hierbij aan o.a. de Algemene Kerkvoogdijraad, waarmee de Vereniging sinds de kerkorde van 1951 tot eind 1999 een personele unie vormde. Maar ook in organen als het Generaal College van Toezicht, de Bouw- en Restauratiecommissie, Orgelcommissie, Raden voor de Predikantstraktementen en -Pensioenen, Personeelsaangelegenheden, Provinciale Kerkvoogdijcommissies, waren leden van het hoofdbestuur van de Vereniging vertegenwoordigd. Dat geldt ook voor de deelname aan tal van werkgroepen, die werden ingesteld door het moderamen van de Generale Synode, waarvoor de kerkvoogdelijke inbreng noodzakelijk werd geacht.

Tenslotte wordt hierbij gedacht aan het werk van de vele adviseurs die de Vereniging en haar leden op tal van beheerszaken terzijde stonden.

Voor de uitvoering van al deze werkzaamheden, die vaak een specifieke kennis van en betrokkenheid met het kerkvoogdelijk beheer verlangt, hebben onze bestuurders en anderen hun beste krachten gegeven. Zij deden dat met volle overtuiging, met hart en ziel ten dienste van de Nederlandse Hervormde Kerk en haar gemeenten, ofwel "in dienst van de Kerk".

Thema's en illustraties Kerkbalans

Zoals uit hoofdstuk 18 blijkt, houdt de Vereniging van Kerkvoogdijen zich vanaf 1961 intensief bezig met de geldwerving voor de voortgang van de Evangelieverkondiging in de plaatselijke gemeenten. Een Commissie Wervingspubliciteit, die vanuit de Vereniging was ingesteld, vervulde daarbij een belangrijke rol. Vanaf 1962 bracht de Vereniging jaarlijks een folder uit voor de inning van de kerkelijke bijdragen.
Toen eind 1969 door de door het Moderamen van de generale synode ingestelde Hervormde Commissie Geldwerving het initiatief werd genomen om tot een coördinatie van de plaatselijke geldwerving over te gaan, maakte deze commissie dankbaar gebruik van de bij de Vereniging aanwezige kennis en ervaring op het gebied van plaatselijke wervingspubliciteit.

De eerste landelijke actie was een Hervormde actie die onder het motto "Trouw moet blijken" werd gehouden en waarbij de Hervormde Commissie Geldwerving gebruik maakte van de door de Vereniging van Kerkvoogdijen uitgegeven jaarlijks folder. Aan deze actie namen circa 250 gemeenten deel. Gelet op het grote succes hiervan, deden in 1973 de Gereformeerden en de Rooms-Katholieken mee. De Hervormden en Gereformeerden deden dit onder het motto "Kerkappèl 73" en de Rooms-Katholieken gebruikten het motto "Kerk van de grond". Vanaf 1974 is de naam "Kerkbalans" in gebruik, waarbij jaarlijks een wisselend thema wordt gebruikt.

Hieronder volgt een opgave van de illustraties die vanaf de actie "Trouw moet blijken" (1972) tot en met de actie Kerkbalans 2005 ("Overal & dichtbij") in het door de Vereniging van Kerkvoogdijen uitgegeven foldermateriaal gebruikt zijn.

1972

1973

1974

1975

1976

1977

1978

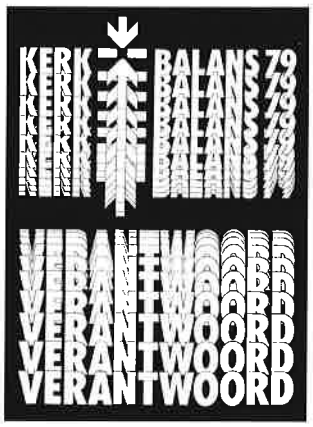

1979

1980

1981

1982

1983

1984

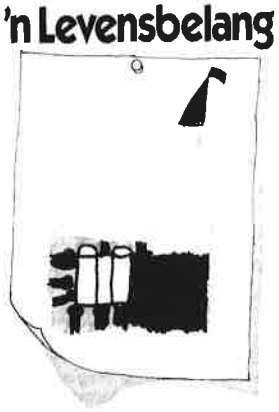

1985

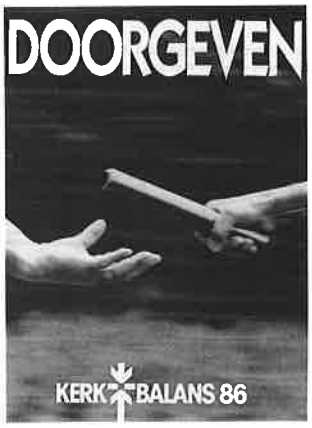

1986

1987

1988

1989

1990

1991

1992

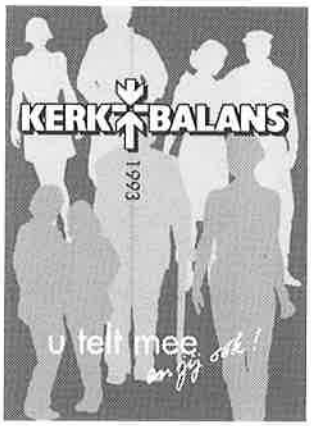

1993

1994

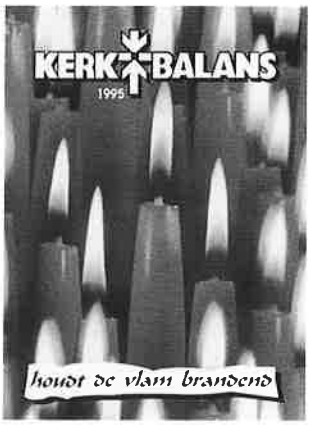

1995

1996

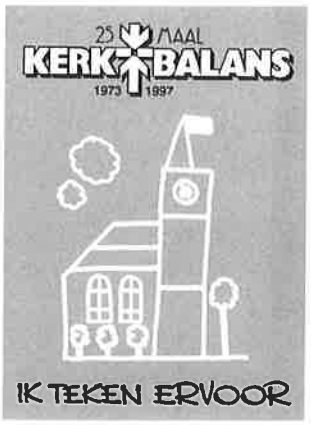

1997

1998

1999

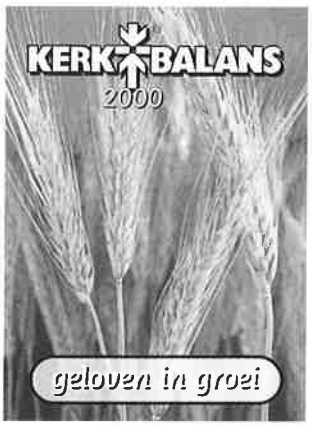

2000

2001

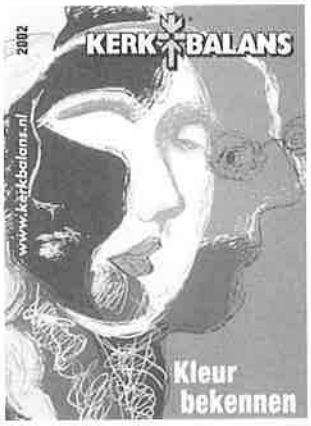

2002

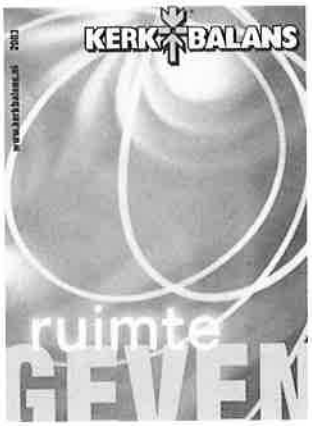

2003

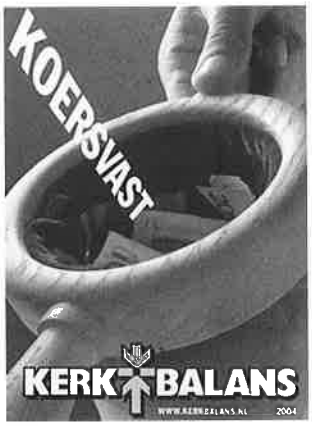

2004

2005